

Megkérdeztük

Kit kérdezne meg, és miről?

Az MKM-et:

Miért ez a huzavona a Köznevelési törvény megszületése körül? Miért kellett a NAT 3. változata után, teljesen más emberekkel, a 4., illetve mások szerint a nulladik változatot elkészíteni? Most kezdődik előlről a többmillió forintot felemésztő véleményezés? (Lásd a két székesfehérvári tanácskozást.) Mikor kerülnek helyére az emberi értékek? Meddig tart még az oktatásügyben ez a KÁOSZ?

A kormányt:

Mikor akar végre hatékonyan foglalkozni a termeléssel? Meddig nőhet még Magyarországon a munkanélküliség? Miből kívánja fedezni az egyre több munkanélküli segélyét? Miért nevezik a „régit” rendszert kommunistának, mit értenek alatta?

25 éve tanító pedagógus

Senkitől semmit!

Volt igazgatóhelyettes

Az igazgatómat:

Mit gondol, két év múlva ismét megválasztja a tantestület?

Beosztott nevelő

Antall Józsefet:

Meddig tart még ez a káosz és anarchia az országban? Meddig bírja a nép ezt a bizonytalanságot?

Mikor jár le az ígéretések időszaka?

A testület hölgytagjaitól:

– Milyen volt az előző éjszakájuk?

Igazgatóhelyettes

A KDNP-t:

Miért akar az emberek, a nők magánéletébe mindenáron beavatkozni? Miért nem bízza a nők

lelkiismeretére, hogy élnek-e az abortusz adta lehetőséggel, vagy nem?

A papokat:

A hitélet magánügy. Miért akarják a saját véleményüket a hívőkre ráerőszakolni?

A szülőket:

Miért nincs sokukban több felelősség gyermekeik iránt? Miért hiányzik több családban a gyermek iránti okos szeretet, gondoskodás? Lelkiismeretük elaltatására, megnyugtatóra pótolják a fentieket a „mindent megveszek neki” módszerrel, pótcselekvéssel? Hová vezet ez hosszútávon?

A nőket:

Költőinkről, íróinkról (pl.: Ady, Kosztolányi) írott forrásokból is olvashatjuk, hogy mindent megtettek azért, minél több nő az övéké legyen, hacsak egy rövid időre is. A férfiaknál ezt gyakran tapasztaljuk ma is. Van-e a nőknek olyan vágyuk, hogy minél több férfi legyen az övék?

Clintont, az USA új elnökét:

Tervei között szerepel-e a hadikiadások csökkentése, s ha igen, mire fordítaná a fennmaradó összeget? Tervei között szerepel-e a fokozott környezetvédelem, a környezetszennyezés csökkentése, esetleg ma még gyógyíthatatlan betegségekkel (AIDS, rák) kapcsolatos kutatások nagyobb mértékű finanszírozása?

Kezdő pedagógus hölgy

Minden magyar állampolgárt:

Milyen az a hatalom, amely a pedagógustársadalmat az értelmiségi (és más) szféra legalsó régiójában tartja fogva, ugyanakkor eléri, hogy egyre többen ellenszenvvel kísért irigységet mutassanak a pedagógusokkal szemben? (Válasz: ügyes, de nem okos.)

F. A. középiskolai tanár

A pénzügyminisztert:

Hány százalék lesz a beígért gazdasági emelkedés és a valóságban bekövetkező infláció között az eltérés?

G. Gy. középisk. ig. h.

Antall Józsefet:

Mikor járt a Sinai-hegyen, hogy átvegye a Jóistentől a kőtáblákat és a felhatalmazást az igaz magyarságra és a nemzeti létre utaló kijelentéseihez?

F. L. középiskolai tanár

Szabó Ivánt:

Hogyan van az, hogy a szénbányákat rendre be kellett zárni gazdaságtalan üzemelés miatt, mondván, hogy a nyugati szén olcsóbb; ma pedig azért emelkednek több mint a kétszeresükre a szénárak, mert a szén külföldről jön?

K. V. középiskolai tanár

A pedagógus szakszervezeteket:

Meddig feszíthetők a pedagógusok ideghúrjai a tárgyi feltételek és személyi egzisztenciák vonalán?

A helyi önkormányzatot:

Vannak-e konkrét elképzeléseik a Világkiállításra?

H. I. középiskolai szaktanácsadó

Minden magyart:

Mit kérdezne meg és kitől? Akkor legalább mindannyian megtudnánk, hogy a – helyettünk is – hangadók ellenére valójában mi foglalkoztat bennünket leginkább.

A diákokat:

Ki váltsa meg a világot, ha nektek sincs hozzá kedvetek?

A gazdasági vezetőket:

Hogyan legyen az ifjúság „alkotó”, ha a nagy életet várhatólag munkanélküliséggel kezdi?

A pedagógusokat:

Mivégre vagyunk a világon?

P. Gy.

Andrásfalvi Bertalant:

Emlékszik-e még az MDF oktatáspolitikai programjára? Meg tudná-e mondani, most miben nyilvánul meg az a jelzős szerkezet, hogy „fontos stratégiai ágazat” (mármint az oktatás)? Hogyan jut érvényre a költségvetésben a „szakítani kell a maradványelvvvel”-gondolat? Ha tényleg fontos a tanulás, a tudás becsületének visszaállítása, miért kényszerítik a pedagógusok jó részét arra, hogy éjszaka sefteljen, takarítson, hajnalban virágot áruljon stb...? Ki marad a katedrán? Hogyan lesznek így „kiművelt emberfők”?

Kisgyermekes szülő, pedagógus

A szemlélet elsődlegessége a Gordon-tanárok munkájában

Kipróbált fogásokat, s nem ködös absztrakciókat ígér Thomas Gordon A tanári hatékonyság fejlesztése című könyvében. Olyan módszeregyüttest, amely 30 órás tréningen megtanulható és alkalmazásával eredményesebbé válik az oktatók munkája. Ezeken a tréningeken tanárok százai (talán ezrei) tanulták, tanulják az értő figyelmet, konfrontáló „én-üzeneteket”, az eszközváltást vagy a III. módszert. A gordonni „műfajok” ismeretében néhányan gyorsan kioktatják a „te-üzenetet” vagy „közléssorompót” küldő tájékozatlan kollégáikat.

A személyközpontú pedagógia nem technikák gyűjteménye, ezért kell nagy figyelmet fordítani arra az elméletre, amelyből származik, amelynek gondolatanyagából építkeznek.

Carl Rogers, a kliensközpontú terápia elméletének és gyakorlatának kidolgozója írja: „Egy állandóan fejlődő létezési mód az emberekkel, amely elősegíti azok egészséges változását és növekedését. Az elmélet központi feltevése, hogy minden egyén önmagán belül olyan kimeríthetetlen erőforrásokkal rendelkezik, melyek révén megértheti önmagát, konstruktívan megváltoztathatja létezési módját és viselkedését, és ezek az erők legjobban bizonyos kvalitásokkal rendelkező kapcsolatban szabadulnak fel.” Ez a személyközpontú megközelítés, amely a terápiás munkában született, de hamarosan áttért a pedagógia területére is, megfogalmazza, milyen feltételek mellett válhat a tanár a tanulás és egyáltalán a tanulói személyiség fejlődésének igazi serkentőjévé. Eredményei ma már vitathatatlanok, mégis kevés a hozzáférhető irodalom, amelyből a tanárok megismerhetnék a rogersi pedagógia elméletét.

A személyközpontú pedagógia gyakorlatára való felkészülést segítik Thomas Gordon tanári tréningjei. A tréninget követően elképzelhető – mint ahogy erre Rogers is felhívja a figyelmet –,

hogy a tanár reakciójának csak a formája változik meg. Ez nem jelenti azt, hogy az attitűdje is megváltozik. Ezért kell hangsúlyozni a módszer feletti, a tanár személyiségében rejlő erőket: a valódiságot, az empátiát és az elfogadást. Ezen erők fejlesztésére 30 óra bizony nagyon kevés, figyelembe véve a családi és az intézményes nevelési kultúránk jellemzőit. Márpedig a Gordon-modell technikáinak alkalmazása valóságos személyközpontú szemlélet, és az annak megfelelő attitűd nélkül aligha hoz eredményeket. A Gordon-módszer elsajátítása nem könnyű. Azok a tanárok, akik hasonló szemléletben dolgoztak a módszer megismerése előtt is, a tréning hatására megerősödnek, tudatosabbá válnak. Azok, akiknek viszont attitűdváltozásra lenne szükségük, ilyen rövid idő alatt nem válhatnak személyközpontú magatartásúvá. Ha egy tanár nem hisz abban, hogy a tanítványának lehet jobb ötlete egy konfliktus megoldására, mint neki, akkor is, ha csak 10 éves a diák, nem nagyon lehet hiteles a III. módszer alkalmazása során. A gyerek elbizonytalanodik, nem lesz aktív, lelkes, a tanár pedig megsértődik és újra használni kezdi a régi rögzült reagálási módokat: fenyeget, büntet. És azt mondja: Magyarországon, a mi körülményeink között nem alkalmazhatók ezek a módszerek.

Vannak, akik elvégezték a tréninget, de a gyakorlatban nem alkalmazzák, vannak, akik elolvasták a könyvet, és már abból megállapították, hogy csak Amerikában lehet ilyen bugyuta mondatokat mondani a gyerekeknek. Vannak viszont olyanok is, akik évek óta foglalkoznak ezzel a módszerrel, nagyon sok energiát fordítva rá. Nekik egész életükbe, minden megnyilvánulásukba beépült a személyközpontú megközelítés, létezési módjukká vált. Ezek a tanárok az iskola humanizálásának egyik lehetőségét látják a személyközpontú szemlélet, és az arra épülő Gordon-módszer terjesztésében. Biztató, hogy egyre többen adják közre a módszer alkalmazása során szerzett pozitív tapasztalataikat.

Nem akarok senkit meggyőzni a módszer jóságáról – bár magam is sok eredményről tudnék beszámolni –, de vallom, hogy a tanárok számára nagyon fontos az elméleti háttér sokkal teljesebb megismerése, és a személyközpontú szemlélet megvalósításának preferálása a technikákkal szemben.

Sallai Éva

Gordon Instruktork

Tájékoztató a legújabb Gordon-programról

Mi a FET?

A Fiatalok Eredményességi Tréningje kapcsolatfejlesztő program kamaszok számára. Fő célja az emberi kapcsolatok tapasztalati elemzése és olyan készségek kialakítása, melyekkel ki-ki felelősség- és örömteli módon kielégítheti saját igényeit.

A program tizennégy találkozóából áll, és négy nagyobb területre irányul:

- (1.) Hogyan lehet hatékonyan és konstruktívan boldogulni életünk „parancsnokaival”?
- (2.) Saját pozitívumaink feltérképezése és célkitűzéseink megtervezése;
- (3.) Kortárskapcsolatok kialakítása és fenntartása;
- (4.) Mitől lesznek otthoni kapcsolataink és problémamegoldásaink hatékonyak?

A program sajátosságai

A FET Thomas Gordon Eredményességi Tréningjeinek legfiatalabb darabja, mely a tizenéves korosztály igényeihez igazodva tanítja a Gordon-programok valamennyi kapcsolati készségét: az én-üzenetet, az értő figyelmet, a konfliktusmegoldások vereségmentes módszerét és az értékrend-ütközések oldási technikáit. Filozófiája is azonos a többi Gordon-programéval: a te szabadságod és az én szabadságom egyformán fontos és összehangolható.

A tanfolyamnak számos olyan jellegzetessége van, mely élvezetessé teszi tanulását – tanítását: – az aktív tanulást ötletes, jól illusztrált segédanyagok serkentik; – a tanulás egyaránt zajlik viselkedéses és intellektuális síkon; – a tanult készségek jól alkalmazhatók a mindennapi helyzetekben; – a strukturált tananyag eléggé rugalmas ahhoz, hogy a tanultak maximálisan egyénivé válhassanak; – a tanfolyam egyenletesen magas színvonalát az amerikai Gordon-intézet által kiképzett tanfolyam vezetők biztosítják;

– a program a különböző problématerületek átgondolására serkent, nem pedig kész megoldásokat vagy ítéleteket nyújt.

„Rosszkedvünk tele...”

szubjektív diagnózis

Még kibukkan a nap a felhők közül, talán meleget is ad az odalenn fázósan sietőknek. Még kigombolva, de azért már télikabátot hordunk. Fázósan dugjuk zsebre a kezünket. Eljött tehát a tél, az új világ harmadik tele, megannyi bizonytalansággal, fogyó hittel és csökkenő reménnyel. Az utcákat még nem borítja latyak – a ruhatisztítók nagy bánatára –, de már kikészítettük a

magasszárú cipőt s a meleg alsóneműt. Csemetéink jól fölöltöznek iskolába induláskor, mert ott most hideg van. Jónéhány oktatási intézmény hétvégén még alapfűtést sem csinál, ezzel is takarékoskodik. Mentik azt a kevéske pénzt, ami még magmaradt. Mert jövőre már ígérni sem ígértek odafentről semmiféle fejlesztést. Az épület pedig menthetetlenül kihűl. A hétfőn beindított fűtés talán szerdára hoz elviselhető meleget. A gyerek pedig csak prüsszöl, szipog, direkt rontja a statisztikát. Amikor világosan megmondták, járvány pedig nincs és nem is lesz. A gyógyszerellátás megoldott, csak az orvosoknak akad némi dolga, hogy pontosan olyan betegségeket találjanak, amikre éppen van tablettá. Tanár kollégám járt úgy, hogy megfázott. Még a feje is belefájdult, úgy tüszögött. Kapott tablettát 392 forintért, amitől kisebesedett a szája. Az újabb tablettáktól, amelyekért 196 forintot fizetett, viszketni kezdett a bőre. Ez pedig csak egy következő egységcsomagtól múlt el. Azóta nincs semmi baja. Csak a feje fáj, úgy meg van fázva.

Rosszkedvünk tele ím' beköszöntött, s már aggódva sem kérdezzük, mit hoz a jövő. Tudjuk valamennyien. Hideg lesz, sötét és kilátástalanság. A sajtó a médiavitákról ír, ahelyett hogy azt közölné, hol lehet olcsón élelmiszert vásárolni. A használtruha-akciókon hatalmas tömeg tolong, egy-egy levetett holmiért többen is összekapnak. Ma már nem is látogatott az az intézmény, ahol nincs ilyen kirakodóvásár. Költészet, irodalom, kultúra – mind sutbadobott értékek. Használt nyugati ruha, meg a húszforintos krimik, ez most a divat. Meg a palackozott italok boltja. Lassan már csak ezek adnak némi meleget. A fűtésdíjat úgysem lesz pénzünk kifizetni. Pedagógus körökben ma már az a sikk, ha valaki kétszázért vesz remek kis blúzt, hatszázért kabátot. Ez aztán Európa! A ruha valóban onnan jön... Hideg van, borongós, esős idő. És már kora délután is sötétség. Dehát meg kell értenünk, egyszerre minden nem megy. Előbb az utcanévtáblák, emlékművek, díszegyenruhák, meg a felelősségrevonás. Majd aztán, ha lesz idő, a földkérdés, a privatizáció, a nyugdíjak és a többi is sorra kerül. Előbb azonban el kell dönteni, az akkori forradalom kié volt. Majd aztán lehet beszélni arról, hogy a mostanival mi lesz. Csak türelem. Már nincs sok hátra. Meg kell keresnünk a felelősöket, majd utána lehet tépelődni azon, ezért az eljátszott lehetőségért, ezért az elszalasztott történelmi esélyért ki a hibás.

Hideg van. Megéltük az első hóesést, s készülődhetünk a túlélésre. Látjuk, más népek mit tesznek, életük mindennapjait miként igazítják a megváltozott időhöz. A Lajtán túl felteszik a téli gumikat, kikészítik a hóláncot. Tőlünk keletre felteszik a szánkóra az erdőben szedett fát, s kidugják az egyenlakótelep ablakain a kiskályha kéményét. Északra előveszik a síléceket, sísapkát, bélelt anorákot. Délre pedig felteszik a segélyszállítmányból kapott fóliát a belőtt

ablakra, deszkát a golyóütötte ajtóra. Mi pedig bízunk abban, hogy szélvédett helyen vagyunk. Még vidámak vagyunk, még mindig itt a legjobb. Még mindig örülünk, hogy...

De már több tucat ember folytatott éhségsztrájkot, s milliónyi azoknak a nem saját elhatározásból éhezőknek a száma, akiket a szakzsargon tapintatosan a létminimum alatt élőknek nevez. A hideg, fűtetlen iskolákban egy fityiszt mutató kéz lengeti meg a munkanélküli segélyről szóló kis cédulát. Mi pedig a katedráról nem tudjuk elhessegetni ezt a cinikus szellemet.

Hogy is írta Hankiss Elemér:

„... ha az emberek magukra maradnak a feszültségeikkel, nem találnak biztonságot és megerősítést egy-egy közösségben, ha érdekeik beléjük fojtódnak, s csak sunyin érvényesíthetők, s ha körülöttük mindenki ilyen bizonytalanságban és kiszolgáltatottságban él, akkor lábra kap a társadalmi együttélés egyik legpusztítóbb betegsége. Mindenki bizalmatlan, türelmetlen és ingerlékeny mindenkivel szemben. Téhetetlenségükben egymásba, lehetséges szövetségükbe marnak.”

Ez van. 1993 januárját írjuk. És éljük az új világ harmadik telét.

Csillei Béla

Kinek kell ma Közoktatási törvény?

Májusban mindenki arról beszélt, hogy az MKM – kihasználva a pedagógusok szünidejét – a meghosszabbított nyári ülészak elé terjeszti a Közoktatási törvény tervezetét. Szeptemberben arról beszélünk, hogy az MKM felpörgeti a felsőoktatási törvény vitáját, siettetendő a három törvénytervezet parlamenti elfogadtatását. Ma, az év végén, az új esztendő elején ideje megkérdeznünk: lesz itt egyáltalán törvény, vagy „be kell érnünk” a ROK-okkal? Kinek áll még érdekében a közoktatás széteső folyamatai mögé a törvény drapériáját kifeszíteni?

A magyar közoktatás utolsó 15 évének történetét át- meg átszövik az alternatív pedagógiai rendszerek, a kísérleti iskolák, az ún. pedagógiai innovációk kusza szálai, amelyek méltán váltották ki a szülők, pedagógusok és tanulók elégedetlenségét. Ez volt, és ez ma is a legfőbb felhajtó ereje a pedagógiai szabadmozgalmaknak. Nem csoda, hisz a közoktatás állaga jellegtelen, szürke, vezetőeszmé nélküli gyötrődés és küzdelem a romló tárgyi körülményekkel és feltételekkel. Az elégedetlenség két megnyilvánulási formája a pályaelhagyás és a kísérletezés. Aki kísérletbe fog, arra odafigyelnek, az kisebb-nagyobb támogatást tud szerezni, gyakran

sikerélményekhez jut.

„Pongyola diktatúra”

A jellemző mégis a zöm: a kitörésre, megújulásra képtelen, fásult pedagógus, a beletörődő szülő, a teljesítményvisszatartó diák. S mindennek nem a tehetetlenség, hanem az ideológiai monopóliumát féltve őrző irányítás az oka. Ezért vált a „pongyola diktatúra” idején, a nyolcvanas évek legelején sorsdöntő kérdéssé az állam oktatási monopóliumának megtörése, az irányítási rendszer reformja, vagyis az oktatási törvény újraalkotása. A Gázsó Ferenc nevével fémjelezhető 1985-ös oktatási törvény koncepcionálisan döntő változást hozott az irányítási struktúra tekintetében: ha garanciákat nem is tudott adni (hiszen a hatalmi monopólium nem változott), meghirdette az iskolák, a közoktatási intézmények szakmai önállóságát, tendenciájában bátorítást adott az állami iskolamonopóliummal elégedetlen erőknél. (Ezt folytatta aztán a Glatz-féle törvénymódosítás, ami már elismert nem-állami iskolafenntartót is.) A közoktatási intézmények szakmai önállóságának deklarálása azért jelentett lényeges változást mégis, mert a potenciális konfliktusokat a legfelsőbb irányítási szintről a helyi szintre helyezte át. Adva volt egyfelől a korábban helyi transzformációs állomásként működő, a központi oktatáspolitikai akaratot helyben megjelenítő tanácsi szakigazgatás, másfelől a törvénnyel legitimált pedagógiai megújulási szándék, s ha e kettő ütközött, helyben ütközhetett. Az 1985-ös törvényt követően az egyes iskola egyes pedagógusa közvetlen konfliktushelyzetbe sodródhatott, ha változtatni akart addigi gyakorlatán. A „pongyola diktatúra” körülményeinek köszönhető, hogy a konfliktusokban az évtized végéig az egész irányítási vertikum összeomlásáig fokozatosan a tanácsi szakigazgatás vesztett erejéből, s nem a pedagógus. A szabad választások idejére a Gázsó-féle törvénykoncepció szándéka következtében az irányítás kétszintűvé vált: működött a kormányzati akaratot megtestesítő minisztérium és a konkrét iskola pedagógiai apparátusa. A korábban közjüket iktatott megyei és helyi szakigazgatás elnéptelenedett, hatalmát, befolyását veszítette. Ez a helyzet nagyon kedvező volt azoknak a nevelőtestületeknek és helyi közösségeknek, amelyek akartak valamit, rosszul érintette azonban azokat, akik máig várják a központi oktatáspolitikai koncepció végrehajtásának lehetőségét. Nehéz tehát megmondani: szükség van-e voltaképpen új oktatási törvényre. Úgy látom, a válasz attól függ, milyen irányítási felelősséggel van felruházva a válaszoló; minél nagyobb, annál sürgetőbben fogalmaz meg irányítási szükségletet, minél kisebb (például egy helyi nevelési rendszerért visel felelősséget), annál kevésbé érzi szükségesnek új irányítási vertikum kialakítását. (Mindez persze csak akkor igaz, ha a helyi

nevelési rendszer valóban helyi nevelési rendszer: tudatos, átgondolt, koncepcionális, helyi és általános összefüggésekkel is számoló célokat tűz ki...)

Két álláspont

Mindazonáltal hadd emlékeztessenek két, ezzel kapcsolatos álláspontra: az új törvény első változatának kidolgozásával megbízott Gázsó Ferencére, aki csak abban az esetben látta értelmét új törvény elkészítésének és kiadásának, ha az az állam ellátási felelősségét rögzíti, még hozzá számonkérhető, garanciális feltételekkel, valamint Kálmán Attilára (az új törvény Gázsó utáni változatának egyik készítőjére), aki szerint azért van szükség az új törvényre, mert a minisztériumnak nincsenek megfelelő eszközei a kormány oktatáspolitikai koncepciójának megvalósításához. A két álláspont egyúttal tükrözi is az egyik, illetve a másik jogalkotói szándékot: a Gázsó-koncepció a közoktatásban érdekelt erők – köztük az állam – együttműködésének és konfliktusmegoldásának szabályait, s az állami felelősség számonkérhetőségének feltételeit, a másik az államigazgatási vertikum működtetését és legitimizációját várja a törvénytől. A teljes igazsághoz hozzátartozik persze, hogy vannak közös szándékok is: a fenntartói pluralizmus kinyilvánítása, a pedagógus jogállásának rendezése, a direkt tartalmi beavatkozás megfékezése (bár ez utóbbi szándék komolyságát az utolsó változat néhány passzusa kétségessé teszi).

A bökkenő azonban az: az iskolák megkapták Gázsótól '85-ben, amire vágytak (ha eufémizmus is a „szakmai önállóság” kifejezés arra a folyamatra, melyben a szakigazgatás hatalma megszűnik...), a rendszerváltás utáni MKM pedig törvény nélkül is megkapta idén ősszel, amire vágyott: a ROK-okat, no meg az ellenőrizetlen hatalmat a nemzeti műveltség tartalmának önkényes megfogalmazására.

Mindezekhez képest kérdés: Kinek, mit nyújtana az oktatási törvény parlament elé kerülő tervezete?

Semmit, senkinek nem tenne hozzá exlex jogaihoz, viszont minden fél általi elszámoltathatóságát növelné. Rendezné az önkormányzati és egyéb iskolafenntartók jogait (természetesen megtiltva a bármilyen irányú elfogultság érvényesíthetését), korlátok közé szorítaná az állami beavatkozást, gátak közé terelné a burjánzó pedagógiai innovációt, és világossá (vagy legalábbis az eddiginél világosabbá) tenné a pedagógus munkakörét.

Egy jó törvény (nem az általunk ismert utolsó változat) garanciákat adna a szülőnek a szolgáltatás

hozzáférhetőségére és minőségére; s megjelölné azt a fórumot, ahol a sérelmek felpanaszolhatók; rögzítené a gyerek jogait, és kodifikált szabályrendszerrel fenyegetné meg a gyereki jogok korlátozására összeesküvő sanda pedagógiai erőket (ha egyáltalán lennének ilyenek...); kikényszerítené az állam felelősségvállalását a rendszer működtetéséért és fejlesztéséért, a minisztert rászorítaná, hogy művelődéspolitikai koncepciót hirdessen, és annak alapján, valamint a törvényi előírások szerint hozzon létre grémiumokat, tanácsokat, alaptanterveket, egyházi iskolarendszert és nemzetközi szerződéseket.

Érdeke ez egyáltalán valakinek? Vagy megtörtént a megfelelő nagyságú vadászterület „kijelölése”, vagy mostantól illúzió a jogszerűség kölcsönösen érvényesülő felhatalmazó-korlátozó szerepének érvényesülése?

Ideje lenne hozzálátni egy új közoktatási törvény megalapozásához...

Pőcze Gábor

Bemutatjuk a ROK igazgatókat

KÖZÉP-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

dr. Fekete István

A Műszaki Egyetemet kitüntetéssel végezte. Kutatói és oktatói munkája mellett szaktechnikusképző tanfolyamon adott elő. Alapító tagja volt 1962-ben a Felsőfokú Gépipari Technikumnak, ugyanott 1969-től mint a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola tanszékvezető tanára dolgozott. Rendszerelméletből és operációkutatásból doktorált, majd a neveléstudomány kandidátusa lett. 14 tankönyvet, illetve főiskolai jegyzetet írt. 1990-ben megkapta a Pedagógus Szolgálati emlékérmét. 1991-ben alapító tagja és elnöke a Keresztény Pedagóguskamarának, majd a Kamara képviselőjeként tagja az Országos Közoktatási Tanácsnak.

ÉSZAK-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

Környei László

1968-ban érettségizett a győri Révai Miklós Gimnázium matematika-fizika tagozatán. 1975-ben szerzett diplomát a ELTE TTK matematika-fizika szakán. Elméleti fizikával és számítástechnikával foglalkozott, szakközépiskolában tanított. 1987-től 1989-ig egy általános iskola igazgatója. 1986-ban részt vett a népfőiskola szervezésében, a speciális tagozat

kidolgozásában, regionális információs hálózat tervezésében. 1989-ben a Magyar Pedagógus Kamara területi szervezetének elnökévé választották.

BUDAPESTI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

dr. Tiszavölgyi Kinga

1976-ban Szegeden, a JATE Természettudományi Karának biológia-kémia szakán végzett. Laboratóriumi vegyészként dolgozott, majd középiskolai tanárként. Egyidejűleg tudományos vizsgálatokat folytatott a hidrobiológia területén. 1986-ban természettudományi doktorrá avatták. 1985-ben pályázat útján került a Kecskeméti Tanítóképző Főiskolára, ahol integrációs tantervi fejlesztésen dolgozott. 1990-től a Kosztolányi Dezső Általános Iskola és Gimnázium igazgatója.

KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

dr. Szabó Lajos

1938-ban született, történelem-földrajz szakos középiskolai tanár, népművelő, nevelésszociológiai előadó. 1968-ban bölcsészdoktori címet szerzett. Húsz éven át volt kollégiumi igazgató, majd szakfelügyelő. 1990-től országgyűlési képviselő. Publikációi jelentek meg, elsősorban történeti forrástanulmányok. 1976-ban Apáczai Csere János díjat kapott.

ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

dr. Mádai Gyula

A miskolci Földes Ferenc Gimnázium tanára, önkormányzati képviselő, oktatási bizottsági elnök. 1955 óta megszakítás nélkül tanárkodott ROK-igazgatói kinevezéséig.

DÉL-MAGYARORSZÁGI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

dr. Kovács Kálmán

1945-ben született. 1968-ban tanári oklevelet szerzett a Magyar Testnevelési Főiskolán. 1978-ban a József Attila Tudományegyetemen pedagógiából diplomázott. Általános és középiskolában rövid ideig óraadóként tanított. 1977 óta a felsőoktatásban dolgozik. 1984-ben nevelésszociológiából doktorált.

DÉL-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

dr. Bárdi László

1932-ben született, 1954-ben végezte el az egyetemet (ELTE BTK), földrajz-történelem szakon. 1974-ben doktorált. Posztgraduális résztanulmányokat folytatott Angliában, Németországban, Olaszországban és Kínában. Tanított az alsó- és középfokon, valamint a felsőoktatásban. Szakfelügyelői tevékenységet folytatott 1965-től 1967-ig. Publikációi: tanulmányok, szakkikkek – elsősorban neveléseméleti, nevelésszociológiai témakörben.

KELET-MAGYARORSZÁGI REGIONÁLIS OKTATÁSÜGYI KÖZPONT

Szin Anna

Szakmai önéletrajzot nem kaptunk.

Ne csak a múltat!

A történelemtankönyv körüli viták – még ha olykor hevesek is – mégis valahogyan megnyugtatóak. Jó dolog, ha egy ország ennyit foglalkozik a múltjával és súlyt helyez rá, hogy a most még iskolapadokban ülő generáció minél tisztább, világosabb képet kapjon az elmúlt eseményekről. Nem könnyű a pedagógus dolga. Addig is, míg nincs elfogadható tankönyv, saját tudására, tapasztalataira s a megjelent egyéb szakkönyvekre kell támaszkodnia. Ez nem kis feladatot jelent a napról napra való fölkészülésben. Mégis, amíg a történelem, a múlt benne van a fejekben, a lelkekben, a tényekről írások beszélnek, van mit mondani a gyerekeknek, anélkül hogy félrevezetnénk őket.

De a jelen, ami ugyanúgy ott van a tanórákon, a szünetekben, a meghitt beszélgetésekben, ami nem tantárgyként, de mindennapi tanulásként létezik az iskolák, osztálytermek falai között, arról mit mondunk, vagy arról mit hallgatunk. Egyszer ez is múlt lesz, és majd leírják a könyvekben, mi történt ma, 1993-ban. A társadalom igen megosztott, ki egyik, ki másik párt elkötelezettje, vagy független és megpróbálja kívülről szemlélni az eseményeket. Természetesen kialakítja a saját véleményét mindazzal kapcsolatban, amit lát, hall, amiről tájékoztatják, ahogyan tájékoztatják.

A politikusok veszekszenek, rágalmazzák egymást, s némely csoportokban oly erős az összetartozás, hogy szóhoz sem engedik jutni a másikat, azt feltételezve, hogy úgy sincs igaza, bármit mond, úgysem értünk vele egyet.

– Tetszett látni tegnap a híradót? Nem tudott megszólalni a Göncz Árpád!

És azonnal harsány, már-már durva vita jön: „jól tették”, „szemetek”, „megérdemli”, „ez

mégiscsak disznóság”, „szegény, láttam, amikor megsemmisült” stb. Aztán a véleményemet akarják hallani. Mennyivel könnyebb volt, mikor a DELTA műsoráról faggattak.

Vajon ők, a ma politikussá lett irodalmárok, történészek gondolnak-e arra, miközben rágalmaznak, bírálják, gáncsoskodnak, hogy mit mondunk mi, pedagógusok erről a tanítványainknak? Csurka István – akinek színműveit még évekkel ezelőtt a gyerekekkel néztük – nyilván azt, hogy az ő elemzése kerül majd a történelemkönyvbe. Konrád Györgyről mit mondjak, hogy bírálja Csurkát? Antall József kivel ért egyet? Göncz Árpád miért nem engedi Hankisst leváltani? És miért is kell Hankisst leváltani? Mert menesztette Pálffy G.-t és Chrudinákot? Mit mondjak a gyerekeknek? Itt és most alig vannak tények. Indulatok, bosszú és agresszív stílus. Ha az én véleményemet hallják, egyoldalúan befolyásolom őket, ha kollégámat kérdezik, ő talán az ellenkezőjét mondja. Van-e igazság valahol?

A legnagyobb baj, hogy nincsenek ma az országban olyan emberek, akiket egyértelműen tisztelnünk lehet. Nem a pejoratív értelmezésű eszményekre gondolok, hanem egyszerűen a tisztességes, bárki számára, bármilyen nézőpontból hiteles követendőkre.

Nem hiszem, hogy ez ma csak az én dilemmám. A pedagógusoknak úgy kell hallgatniuk a miniszterelnök beszédeit, Csurkát, Tölgyessyt, hogy másnap a napi történelemből, a jelenből felelni tudjanak. Ráadásul oly módon, hogy bármikor a tükörbe nézhessenek, és felelősségük teljes tudatában értéket közvetítsenek a gyerekek számára.

Csak arra kérném mindannyiunk nevében ezeket a politikus urakat, hölgyeket, hogy ilyen szempontból is gondolják át szavaikat, tetteiket, és kérdezzék meg önmaguktól olykor: mit mondanék magamról a tanítványoknak, ha pedagógus lennék.

Pecsenye Éva

Verik a gyereket?!

(Ki védi meg a védteleneket?)

Van egy kislány, olyan 13 éves forma, aki – ha hadilábon áll a tananyaggal – gyakran benéz hozzám. Ilyenkor aztán, mint afféle fecsegő csitri, beszél, beszél.

Persze nem az iskoláról – azt utálja szívből –, inkább a bölcsődéről, ahol anyukája dolgozik. Mesél a picikékről, s közben az iránt érdeklődik, mikor viszem már a kilenc hónapos csemetét a bölcsibe?! Én mondom, ha zsíros kenyeret eszem is (elég valószínűnek tűnik, ha így fejlődik a

piacgazdaság!!!), meg a lányom egy ruhában járatom – este mosom, reggel vasalom –, akkor sem szeretném két és fél éves koráig idegenekre bízni.

– Pedig sokkal kisebbeket is beadnak ám! – érvel a beszélgetőtársam. Aztán minden átmenet nélkül közli:

– Anyukám meg szokta pofozni a gyerekeket. Persze csak ha ideges, ha valaki felbosszantja. De csak a piciket, akik nem tudják megmondani az anyukájuknak.

Kővé dermedve állok. Elképzelhető? Létezik csecsemő-verő gondozónő? Vagy a gyerek összevissza fecseg itt???

Eszembe jut Gárdonyi kedves kis elbeszélése, melyben az emberi arc szentségéről esik szó. S ezt megütni? És pont egy védtelen ártatlant?

Nem hagy nyugton a gondolat. Lidérces álmok gyötörnek. Egy bölcsődei dadus, aki utált minden pedagógust – szerinte csak rossz van, vagy még rosszabb – egyszer bizony fülem hallatára jelentette ki:

– Ha én egyszer a kezembe kapnám valamelyik pedagógus gyerekét!

Megrémültem akkor is. Milyen dolog egy tehetetlen, gyengécske kis jószágon megtorolni – a vélt vagy jogos – sérelmet???

Igaz, vagy sem, amit ez a lányka fecsegett, a bölcsőde intézményéből mindenesetre kiábrándultam.

Ám felvetődik bennem gyakorta a kérdés: Vajon hány kicsi és nagy gyerek indul reggelente szorongva, rettegve bölcsődébe, óvodába, iskolába!? Félve a veréstől, kiabálástól, megszégyenítéstől?

Elítélendő, mélységesen megvetendő a tehetetlen felnőtt, aki a saját gyengeségét agresszív magatartásával leplezi. Szeretném, ha az ilyen ember minél messzebb kerülne gyerekektől, gyermekintézményektől.

Sz.

Jobb ma egy veréb...

Gondolatok a Köznevelési törvény bérügyi intézkedései kapcsán

Mi a különbség a veréb és a pacsirta között? Tulajdonképpen semmi – így a válasz –, mert mindketten a Zeneakadémián végeztek, csak a veréb levelezőn.

A félreértések eloszlatásául közlöm: nem vagyok levelező-ellenes, már csak azért sem, mert papírjaim egyikét rangelső oktatási műintézetünk „levelező tagozat” felbélyegzéssel adta ki. Ebből adódóan tudom, milyen gyötrelmes munka mellett egyetemet végezni. S minthogy az értelmiségi a környezetét is értékelően szemléli, az is világos számomra, hogy kellő odaadással lehet úgy is diplomát szerezni a kiskapuk megkeresésével és az előbb említett okok kiváltotta emberséges elnézés kihasználásával, hogy az a szaktudáson ne látszódjék meg. Mi ne látszódjék meg? Ami valójában nem is látszik: egyik esetben a tudás levelezőn szerzett mivolta, a másikban a levelezőn szerzett tudás.

Bárki ellenem vethetné, hogy található a nappalin szerzett végzettségek között is értéktelen. Igaz. Éppen ezért ejt gondolkodóba a tabella, amely számottevően a szerzett oklevelek számát (1; 2; x) veszi figyelembe, majd az oklevél kiállítójának rangját, az életkort és csak ezután (?) a végzett munka minőségét.

Nem akarok példálózni olyan istentudja hány (talán hat) diplomás, tudományos fokozatot is szerzett értelmiségivel, aki pályázatait csak helyesírási hibáktól hemzsegő, összefüggéstelen mondatokban képes leírni. Szeretném elkerülni az erősen politikai töltetű tudást igazoló oklevelek minősítését is. Elég a működő tanállomány végzettségének struktúráját megvizsgálni.

Alig hiszem megmagyarázhatónak azt, hogy az egykoron háromszakosként megszerezhető főiskolai diploma értéktelenebb lenne az óvónői végzettséget „megfejlő” mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakos másoddiplománál. Pedig az előbbi életpályája végén sem fogja elérni az utóbbi által nem is olyan sokára kézhezvehető havi járandóságot. Még akkor sem, ha az előbbi elismert pedagógiai szaktekintély a megyében; erre ugyanis csak szűk mozgásteret biztosít a tabella, ahogy arra is, hogy a munkában nem tükröződő másoddiplomák ne kapjanak jogosulatlan elismerést.

Ha az említett háromszakos általános iskolai pedagógus (van belőlük bőven, hisz öt vagy hat éven keresztül szakhármasokra vettek fel a főiskolák) valamilyen okra hivatkozva csak egy szakot végez el, amire ma van lehetőség, a többi diplomáját pedig rendre levelezőn szerzi, akkor is megbecsültebb munkaerő lesz, mint aki egykor nappalin végzett – esetleg három szakon.

Szóval: jobb ma egy veréb, mint holnap egy ... pacsirta!?

Egy egydiplomás háromszakos pedagógus

Családi szeretet – karácsony

Gyermeki vallomások

Amikor meghallom azt a szót, hogy CSALÁD, elgondolkozom. Tudom ugyan, hogy mit jelent, de ez nem elég. A család szónak van érzelmi jelentése is. A család egy közösség, amelyben az emberek összetartoznak, jóban-rosszban együtt vannak, gondoskodnak egymásról. Mégis a legfontosabb az emberek közti szeretet, mert minden jó a szeretetből fakad. Szeretetet adni meg kell tanulni, mert lehet ajándékkal, de a legnagyobb szeretetet szavakban, tettekben lehet kifejezni. A szeretet nem önző, nem kérkedik, a szeretet mindig hű. Ezek a dolgok mind fontosak egy igazi családban, mert a szeretet mindent elvisel. S mivel a szavakkal lehet ölni is, a szeretet ne szűnjön meg soha.

S. E.

A mi családuk egy szerény kis házban lakik, de ami fontos, hogy minden megvan benne. Minden nap az iskolából hazaérve, szeretettel és meleg ebéddel fogad a nagymamám. Sokszor otthon van az egész család, mire én hazaérek, mert különböző időpontban dolgoznak. Mikor megebédelek, nagyon sokáig beszélgetek velük; megkérdezik, mi volt az iskolában, milyen jegyeket kaptam, s ha jó gyerek voltam, jó jegyeket kaptam, megdicsérik, s ha rosszakat, megszidnak. Sokszor mondják:

– Most menj be a szobádba, és tanulj, mert lehet, hogy holnap felelni fogsz!

Én ezt megfogadom mindig, és körülbelül estefelé végzek is. Ha az egész család este otthon van, leülünk a TV elé, és elkezdünk beszélgetni. Megbeszéljük, mi történt a gyárban, ahol a szüleim dolgoznak, és mi volt itthon, amíg mi távol voltunk az édes otthontól. Akkor este újból előjönnek a jegyek, megkérdezik, mit szúrtam el, én ezt becsületesen meg is mondom, és ha megbeszéltük a dolgokat, megmondják, hogy minél előbb javítsam ki. Ezt megfogadom. Valamikor sikerül, valamikor nem. Ebből észre tudtam venni, hogy aggódnak értem, mert azt akarják, hogy minél jobb iskolába kerüljek. Az egész család nagyon szereti egymást, közben vannak viták, de gyorsan kibékülünk. Hozzám mindenki kedves, mindent megadnak, amit kérek, és én is szót fogadok nekik. Szerintem ez a családi élet egészen jó.

P. K.

A családuk öttagú: szüleim, két öcsém és én. Apukám a polgármesteri hivatalban dolgozik mint építésügyi előadó. Kedvenc időtöltése a vadászat. Anyukám tanárnő. Szeret kötni és olvasni. Pár szót öcsémről is. Domonkos harmadik osztályos. Kitűnő tanuló, mindene a foci. Róbert másfél éves, ő a család szemefénye. Most tanulgat beszélni. Szívesen nézegeti már a színes könyveket. Magamról annyit, hogy szüleim legidősebb gyermeke vagyok. Hetedik osztályba járok, tanulmányi átlagom jó. Szeretek sportolni és zeneiskolába járni. A sok elfoglaltság miatt szinte csak hétvégén van együtt a család. Szombaton közösen takarítunk. Vasárnap pihenünk, sétálunk és kirándulunk.

Ilyenek vagyunk mi!

R. E.

Egy négytagú család legkisebbje vagyok. A testvérem 18 éves, az idén érettségizik, ezért sokat tanul. Korán reggel megy az iskolába, és csak délután ér haza. Ilyenkor elég keveset beszélünk, de ezt hétvégén bepótoljuk. Ha van rá ideje, segít a háztartásban. Apukám sokat dolgozik a munkahelyén és a földjeinken. Házunk körül főleg ő alakította ki a teret, füvesítést, betonozást. Anyukám segít neki ebben, és együtt nevelnek minket. Nagyon jó háziasszony, mindenhez ért. Tanácsaival az egész családot ellátja, és mi is szívesen fordulunk hozzá. Én 13 éves múltam, az iskolával eddig nem volt gondom. Szeretek zenét hallgatni, olvasni, tévét nézni. Szívesen játszom a kutyámmal, macskáimmal. Van egy barátnőm, akivel jól megértjük egymást.

A családom nem gondtalan, de így is megvagyunk, mert nálunk minden probléma megoldódik, szüleimnek köszönhetően.

Zs. Zs.

Mi egy emeletes családiházban lakunk. A garázsunkban egy bolt van kialakítva, melyben édesanyám dolgozik. Édesapám gépszerelő a Haladás Mgtsz-ben. A testvérem, Anita most harmadik osztályos. Ő nagyon jó tanuló, az osztályukban a legjobbak között van. Szabadidejében zongorázni és hegedülni tanul, de mindig akkor kezdi el, mikor én tanulok. Kettőnk közt ezért sokszor ki is tör a vita. Én nem vagyok olyan jó tanuló, mint ő, de szüleim szerint nekem is van annyi eszem, hogy olyan jó legyek, csak nem vagyok szorgalmas. Édesanyám sokat dolgozik és édesapám is sok pluszt vállal értünk, de azért az estét mindig együtt töltjük. A lecke kikérdezése után sakkozunk vagy tévét nézünk. Vasárnap délután néha sétálunk is. Ilyen a mi családuk.

B. Zs.

A mi családunk szerintem nagyon jó. Mindent megbeszélünk, együtt hozunk döntéseket. Öten vagyunk, anyu, apu, mami, Anita és én. Anyu aranyszívű és nagyon megbocsátó. Már kiskorunk óta befogott minket házimunkára, sokat segítünk neki. Apu egy kicsit szigorúbb. De csak a jót akarja nekünk. Sokat tanul velem. Se nem iszik, se nem cigarettázik. Én is olyan férjet szeretnék, mint ő. A mamit is nagyon szeretem, mindig meleg ebéddel vár minket, mire hazamegyünk. Anitával sokat beszélgetünk a fiúkról, együttesekről meg mindenről.

Nagyon jól érzem magam velük, örülök, ha együtt van a család.

Gy. T.

A mi családunk nagyon sokban eltér az ideális családról alkotott képtől, mégis megértésben és harmóniában élünk egymás mellett nővérem, a szüleim és én. Igaz, hogy a nővéremmel vannak nézeteltéréseim, de a nehéz pillanatokban mindegyikünk számíthat a másik segítségére. Abból is kitűnik, hogy mennyire összetartja a szeretet a családot, hogy a már régen elhunyt nagymamánk sírjához is mindig együtt megyünk gyertyát gyújtani. Szerintem az is a szeretet jele, ha valamelyikünk hosszabb ideig elmegy nyaralni, nagyon hiányzik a család kialakult egységéből. Ezt a szeretetet mutatja az is, hogy mennyire aggódnak a többiek, ha a másikon akár a legkisebb sérülés vagy betegség jele látszik. Nagyon szerencsés emberek azok, akik teljes családban nőnek fel, hiszen a saját példából indulok ki, hogy én milyen szomorú lennék, ha egy családtagomat elveszíteném. Persze az életnek vannak vidám oldalai is. A családban élő embereket a közös kirándulások is nagyon összekovácsolják. Ezenkívül jó dolog vasárnap este együtt nézni a tévét, vagy együtt beszélgetni a vacsora után az asztalnál. Tehát én nagyon szeretem a hozzátartozóimat, és remélem, hogy még sokáig élhetünk együtt négyesben.

H. Zs.

Nekem két testvérem van és az apukám. Anyukám már sajnos régen meghalt. A karácsony a legszebb családi ünnep. Én már szeptembertől készülődöm, elkezdem az ajándékok készítését. Két hét alatt kötök meg egy sálat. A család többi tagja is készül, ki mit csinál, nem tudom. Gyorsan telnek a hetek, hónapok. Közben december 7-én van a születésnapom is. Nálunk nem mindig boldog a karácsony. Tavalyelőtt apu dolgozott, és ez nagyon rossz volt nekünk.

Tavaly szép hosszú sállal leptem meg aput, épp aznap fejeztem be. A karácsonyfa ragyogott, szép

volt minden. Bárcsak idén is ilyen lenne.

S. K.

Szerintem az év legszebb ünnepe a karácsony, amikor az otthon nyugalmat, szeretetet áraszt. A mi családuknak öttagú. Hárman vagyunk testvérek. A készülődés szenteste napján kezdődik. Mi, a gyerekek, délután templomba megyünk. Előtte szüleimmel együtt feldíszítjük a karácsonyfát. Amikor a templomból hazamegyünk, odarakjuk a fa alá az ajándékainkat. Nem is annyira az én ajándékaimat várom, hanem annak örülök, hogy testvéreim, szüleim mennyire örülnek az ajándékaimnak. Ilyenkor olyan jó érzés van bennük, valamilyen nyugalom érződik. Anyu este vacsorát főz. Másnap, karácsony első napján délelőtt ünnepi misére megyünk. Ilyenkor a havas, fehér tájat szeretem a legjobban.

K. B.

A karácsonyt én azért várom, mert aznap az egész család együtt van, kirándulunk, játszunk, és este mindenki megajándékozza a másikat. Még a kutyánk is szokott kapni ajándékcsontot. Miután ez lezajlott, megyünk vacsorázni. Általában rántott gomba szokott lenni, amit én nagyon szeretek. Vacsora után megyünk aludni, és én arra gondolok: „A szeretet győzni fog.”

Előbb-utóbb nem fognak az emberek háborúzni, verekedni, ölni, gyilkolni. Nem lesz pénz, amiért veszekednének, és nem lesznek a földön országok, amiért háborúzhatnának, mert minden ember szeretni fogja a másikat.

C. Á.

Én mindig várom a karácsonyt, de nem az ajándékok miatt, hanem azért, mert mindig összegyűlik a család. De azért is várom, mert a karácsony a szeretet ünnepe. Szerintem ez azért igaz, mert azon a napon mindenki barátságos egymással. Az emberek szerintem azért vesznek egymásnak ajándékot, mert ezzel fejezik ki a szeretetet egymás iránt. Én december 26-án születtem, ezért azt mondjuk, hogy karácsonyi gyerek vagyok. Én mindig szépnek találom a karácsonyt.

K. M.

Nálunk az a szokás, hogy reggel elmegyünk a nagymamához, ahol egész nap az unokatestvéremmel játszunk. Délután ajándékot csomagolunk és izgatottan várjuk az estét. Ilyenkor az egész család együtt van. Ez az ünnep összetartja a családukat. A szeretet győzni fog.

Biztos, hogy egyszer béke lesz mindenütt. Az emberek értelmetlen dolgokon veszekednek, háborúznak, ahelyett hogy arra gondolnának, mi lesz az ő leszármazottaikkal.

G. V.

Otthon már december elején karácsonyi hangulat van. A kertkaput és a szobák minden ajtaját kicsi fenyőkoszorúkkal díszítjük fel. A készülődés egyik nagy napja a mézeskalács megsütése, s ettől fogva a lakást csodálatos illat lengi be, és hozzátársul mindenféle titokzatos papírok zizegése, meg suttogások, mert mindenkinek titkai vannak, hogy ki mivel készül meglepetést szerezni.

Anyukám a nagyszobába zárkózva feldíszíti a fát, mikor elkészül, még sötétet hagyva a szobában, ünneplő ruhában indulunk a nagyszüleimet felkeresni. Később hazasietünk, anyukám és apukám hirtelen gyertyafényes, zenés pompában élénk tárja a fénylő fát. Ezután egymást köszöntjük. Testvéremmel persze már nézegetünk a fa alá, hogy az a titokzatos „angyal”, aki annyi papírt zörgetett hetek óta, mit hozott vajon nekünk. Mikor kiosztjuk az ajándékokat, az olyan jó! Bontogatni és örülni! Es közben elkészül az ünnepi vacsora is. Kár, hogy rövid ideig tart, de egész évben gondolok rá.

M. K.

„Kösz, Polaroid!”

Nem kedvelem a reklámokat. Nem csupán azért, mert az ember unos-untalan azt hallja, miként vetekednek egymással a különféle – drágábbnál-drágább – mosó- és tisztítószeres, szárnyas és szárnyatlan intim betétek... stb.

Hogy a Liberótól vagy a Pamperstől lesz-e szárazabb és boldogabb a baba, azt csak ő tudja. Anyukák százai viszont azt, hogy a családi pótlék még pelenkára sem elég. Így aztán, aki anya ugyan, de nem feltétlen gyermekorvos, nem biztos, hogy nadrágpelenkát tud használni a pelenkáskor négy szakaszában.

Na és itt van mindjárt a finom Milupa!

„Ami jó a babának, öröm a mamának!” – zengi harsányan a vidám gyerekkórus. Csakhogy! Egy doboz Milupa (ára: 320–360.– Ft) kb. ötszöri étkezésre elegendő. Nem kell hozzá különösebb matematikai képesség, hogy az ember kiszámítsa, egy Milupa-ebéd vagy vacsora 60–70 forint körül van.

Jó, jó, nem kell minden babának Milupát fogyasztani meg Pampersben ugrándozni – modhatják a reklámozók. Ám mi van akkor, ha minden anya szeretné a legjobbat, a legtöbbet nyújtani gyermekének? Fájó, bántó lehet számára ez a szöveg. (Lám, én micsoda élhetetlen alak vagyok!)

Attól, hogy leírom őket, a helyzet sajnos változatlan marad. Nem fogják csak azért felemelni a családi pótlékot, hogy a bérből és fizetésből a létminimumon tengődő család is Milupával meg Pampersszel kényeztesse bébijét.

Amin viszont gond nélkül is rögtön lehetne változtatni, az a reklámok szövege. Úgy hittem, az „Esterin-botrány” után nagyobb melléfogás nem létezik reklám-ügyben. Mekkorát tévedtem!

Jött az új „csúcs-szuper, családcentrikus csoda-szöveg”!

Idilli képsorok. Nagypapától unokáig együtt van mindenki. S a bűbájos tinilányka már mondja is a neki írt szöveget.

„Ez is csak egy unalmas családi vacsorának indult. Rémes volt!” Aztán persze ragyogó ötlete támadt: előkapni az új POLAROID fényképezőgépet, s máris derül mindenki.

„A hatás azonnali!” Így igaz. Nem tudom, átnézi-e valaki a reklámok szövegeit, mielőtt nyilvánosságot kapnak, de bizony nem ártana. Csoda-e, ha a kamaszok az aluljárókba menekülnek, isznak, kábítóznak, otthonról elcsavarognak? Ha együtt a család, az csak „rémes, dög-unalmas” lehet?

Nem lehetne valahogy így módosítani a szöveget?

„Ma este végre mindenki együtt van. Apa nem GMK-zik, anya sem túlórázik, nagypapa sem sétáltatja a jó módú szomszédék kutyusát, a nagymama nem tölti be az ingyenes háztartási alkalmazott szerepét, s a tesóm sem különórázik. Ez olyan pillanat, amit feltétlenül meg kell örökítenem! Ragyogó ötletem támadt!

POLAROID – a hatás azonnali!

Olyan vidámság lett úrrá rajtunk, hogy tüstént fogadalmat tettünk. Ezentúl gyakrabban vacsorázunk majd együtt. Végre! Újra lesz családom! Félre a cetlin hagyott üzenetekkel.

Kösz, POLAROID!”

Szemán Éva

Deák-üzenet 1993-ra

Mondják: élheterlen vagyok és naív. A fő bűnöm, hogy azt hiszem, olyan a világ, amilyenek elképzelem, nem olyan, amilyen valójában. Ha azt mondjuk: „Ne ölj!”, az az én elképzelem szerint azért van, mert belső indítékból tiltakozunk az élet – amihez mindenkinek joga van – kioltása, önkényes elvétele ellen, valójában pedig azért mondjuk, hogy minket ne bántsanak. Ha azt mondjuk: mi, pedagógusok azért vagyunk, hogy legjobb tudásunk szerint segítsük a világra való „eredendő rácsodálkozást” kibontakozni és eljuttatni olyan szintig, hogy a hazának, a közösségnek is haszna legyen belőle, ez az én elképzelem szerint az összhang állandó keresését, az érdeklődés folyamatos felszínen tartását, a csüggedés, az értetlenség, az egykedvűség feloldását jelenti. Azaz elaprózódó küzdelmet, soha nem látványos sikereket, önmagunkkal szembeni permanens elégedetlenséget.

Újragombolni a mellényt

Vítapartnereim szerint a kiváló pedagógusok – és itt sorolják a valóban közismert neveket – mind megfellebbezhetetlen tekintélyek voltak, akiknek nem kellett önmarcangoló kishitűségben élni, mert a diákok nem mertek nem tanulni. Jobban tenném én is, ha ahelyett, hogy a gyerekek „feneke alá tolom a széket”, keményíteném a követelményeket. Minek kísérlet, ha egy középiskolás tud olvasni, könyv meg – még ha nem is a legjobb – van. Ami a követelményeket illeti, egyet is értenék, ha nem hirdetnék, hogy „a pap se prédikál kétszer”. A módszertani megokolás azonban meggyőződésem következtében kerül távol szívemtől-lelkemtől. Rá lehet fogni az egyéni ütem és érdeklődés, valamint a negyvenes osztálylétszámok ellentmondására, az osztársadalmi értékválság visszatükröződésére, mert ezek valóban erősíthetik-erősítik az egykedvű közömbösséget minden „konkrét érdeken túli” iránt, de ne mondja senki sem, hogy ehhez nem járul hozzá az a követelményrendszer, amelyik adni alig akar. Autodidaktává nem mindenki (a többség nem) válik attól, hogy magára hagyjuk, legfeljebb eltávolodik tőlünk meg az iskolától, még ha a szülők – elég nagy anyagi áldozattal – „helyettesítik” is a tanintézetet az egyéni haladást „támogató” korrepetitori hálózattal. Másképpen a legtöbb autodidakta a mi korosztályunkat még nyomorító osztatlan iskolából került volna ki. Az oktatás nem a „szeretem-nem szeretem” kérdése – mondják, a társadalom égető szükségletei szoros követelményeket támasztanak az iskolával szemben, a széplélek nem a kor gyermeke. Van benne igazság. Aki magával hozott ellenérzésekkel néz az általam tanított tárgyra, és a többi órán is azt tapasztalja,

hogy „nem szeretni kell, hanem tudni”, az lazítási lehetőségként éli meg a segítő szándékot. Ezért aztán az elején kellene kezdeni. Újra kell gombolni a mellényt.

Ha azt mondjuk, iskolai demokrácia kell azért, hogy a jövő társadalmának alkotói ne felkészületlenül zuhanjanak a lehetőségekkel teleöntött dézsába, az az én elképzelésem szerint azt jelenti, hogy minden olyan területen, ahol a társadalmi feladat előírta célrendszer lehetővé teszi, valódi jogokat kell adni, sőt bábáskodni a félelmek akadályozta, bizonytalan gondolatok megszületésén. Az ellenoldal ezzel szemben azt állítja, hogy az iskola olyan hivatal, mint a katonaság: győztes „harci” cselekményekre szervezett. Emiatt aztán csak a demokratikus formásoknak – mint például diáktanácsnak, aminek az okosabb jogán mi mondjuk el, hogy alkalmanként hogyan foglaljon állást – van relevanciája. Jól néznénk ki – mondja a REND képviselője –, ha a diákok szavaznának még arról is, hogy mit tanítsunk. Inkább arról beszéljünk, hogyan szervezzük elég éberré az ügyeleti rendszert, hogy a diákság maradéktalanul betartsa az általunk készített Házirendet!

Érdekünk a diákdemokrácia

Csakhogy nem arra kellene megtanítanunk a tanulóinkat, amit mi is teszünk, ahogyan mi élünk, mert akkor nem tud előre haladni a világ. Ha csak a hegyi beszédekben vagyok demokrata, viselkedésemet tekintve azonban diktátor, akkor csupán jó alattvalók és jó diktátorok nevelésére leszek képes. Ott ez elég, ahol a demokrácia nem más, mint tetszetős lepel a diktátumokon és visszaéléseken. Ha jól gondolom, éppen ebből volt elegünk, ezt szeretnénk kinőni.

Autonóm egyéniségek olyan kezek alól kerülhetnek ki, amelyek nem markolnak minden esetben szorosán. Ahol mozgáshetőség van, mégpedig nemcsak a látszattervékenység mezében.

A működő törvények kötelezőek, azokat be kell tartani. Enélkül az iskola nem felel meg hivatásának. De az ellenvéleményét nyilvánosan kijelentő, a konform közvéleményt a törvények megváltoztatása irányába hangoló, érvelő és ellenérvelő diákok nem törvénysértők. Ők azok, akikre bátran rábízzhatjuk majd az általunk jól-rosszul megalkotott demokráciát.

Utasításokkal vezetni könnyebb. A zsarnok azonban soha nem hall igaz szót. A partneri légkör kínálja a nehezebb munkát, de az eredményesebbet is. Ha a tantestület kizárólag a felvételi arányszámmal méri magát, látószögén kívül eshet például, hogy mindez esetleg nem is tanári hatékonyság, hanem az informális korrepetitori hálózat következménye, hogy a válogatottakból négy év múltán is könnyebb tovább válogatni; a felvételi eredmény arról nem tudósít, ami a

legfontosabb: a bejutott diák hivatást választott-e, vagy csak szakmát. A tantestület oktató-nevelő munkájának folyamatos tükrö a véleményalkotásra képes diákság. Ha ez a tükör – mindegy, hogy rosszul értelmezett tiszteletből, a következményektől való félelemből, vagy a jól olajozott törvények biztosította RENDből következően – semmit nem mutat, akkor nincs is semmi.

Ezért – szerintem – a magára igényes tantestület elemi érdeke a diákdemokrácia.

Meggyőződésem, hogy igazam van. Nem lehet olyan a világ, hogy rendjén való lenne a tudott és hangoztatott jó és az ettől gyökeresen különböző végrehajtás. Azt nem tudom, hányan vagyunk, akinek nem jó így... Tudom, hogy sokan, de nem elegendő. Ebben ugyanis csak akkor van eredmény, ha egyetért a tantestület egésze. Ezt a mellényt is újra kell gombolni.

pa-ul

A célban az igazgató várt...

Lélekben is együtt futottunk

Már lassan három hónapja annak, hogy lezajlott a Bécs–Budapest szupermaraton, de a Puskás Tivadar Távközlési Technikum diákjaiból még ma is árad a szó, ha valaki az élményekről faggatja őket. Egymás szavába vágva anekdotáznak azokról a varázslatos napokról, melyeknek már a hangulata önmagában is kárpótolt minden olyan elkeseredett gondolatért, amit egy futó a maratoni táv alatt megfogalmazott magában.

– Elsősorban önmagunkért tettük – vallják a diákok –, a saját önbecsülésünkért, hogy bebizonyítsuk, valami olyasmire is képesek vagyunk, ami több a hétköznapi átlagteljesítményénél. Ebben a versenyben a legfontosabb az akaraterő.

Hiszek a sport nevelőerejében

Természetesen az akaraterő mellett szükség volt hónapokig tartó tudatos szervezésre, felkészítő edzésekre és egy olyan tanárra, aki a benevezett „Puskás-csapatok” irányító alakjává vált. Szabó Miklós, nevelési igazgatóhelyettes lelkesedése és a maratoni futás iránti szenvedélyes szeretete erőt adott a tanulóknak, hogy elsősorban önmagukat legyőzve, nagyszerűen helytálljanak az október 21-e és 25-e zött rendezett szupermaratoni futóversenyen. A Puskás-diákoknak az igazgatóhelyettesükről már régóta nemcsak az jut eszükbe, hogy magyar–történelem szakos tanár, hanem az is, hogy maratoni távfutó.

– Húsz éve hiszek a sport nevelőerejében – mondja Szabó Miklós –, és szeretek futni. Igyekeztem azt az örömet, melyet nekem ez a sport okoz, megosztani a gyerekekkel, és azt hiszem, ez sikerült. Tavaly, az iskolaév végén kezdtük el a szervezőmunkát, hogy a diákokból csapatokat állítsunk össze és benevezzünk a szupermaratonra, mely öt nap alatt közel 1000 km lefutását követeli meg minden egyes résztvevőtől. A benevezési díjat és az ellátást főleg a MATÁV anyagi támogatásából és alapítványi pénzekből tudtuk fedezni. Eleinte még több mint húsz diák jelentkezett. Volt olyan gyerek, akinek én írtam edzéstervet, mert még életében nem futott 2 km-nél többet egyszerre. A többieket közösen készítettük fel Pálinkási Ferenc testnevelő- és Szörényi Ákos számítástechnika-tanárral, akik szintén indultak a versenyen. Októberre jelentősen megcsappant a diáklétszám, de még így is ki tudtunk állítani két váltót, ami egyedülálló teljesítmény. Rajtunk kívül még kilenc középiskola nevezett be, de csak nekünk volt két csapatunk, s mi voltunk egyedül budapestiek.

Csoda történt

Nem merült fel bennem, hogy a diákok nem lesznek képesek végigfutni ezt az öt napot, de mégis nagyon félttem a verseny előtt, hiszen volt már olyan, hogy valaki belehalt a maratonfutásba. Én több versenyen is részt vettem, tavaly a Bécs–Budapest távon is, de így, a diákjaimmal együtt futni más élmény volt. Valódi jelentőséget nyert minden lépés. Nagyon jól akartam teljesíteni, hatni a csapattagokra az eredményemmel. A felelősségem is nagyobb volt, hiszen lélekben mindig velük futottam.

Ugyanígy érzett Szörényi Ákos számítástechnika-tanár is:

– Számomra is fontos volt a futás, de megértettem, hogy a diákoknak még fontosabb. Elsősorban miattuk akartam jó eredményt elérni, s ezért magammal is csak miattuk voltam elégedetlen. Örülök, hogy gyöngébb teljesítményem ellenére is tisztelnek a gyerekek.

– A Puskásba főleg műszaki érdeklődésű tanulók járnak – folytatja Szabó Miklós –, s nem mindegyikhez lehet az irodalmon keresztül közel kerülni. Sokszor érzem, hogy azok a diákok, akikre irodalmárként talán nem tudok úgy hatni, mint ahogy szeretnék, mérhető, egzakt sporteredményeim miatt tanárként is jobban tisztelnek, elfogadnak. Ám a szupermaratoni verseny előtt a tanárok és diákok közötti különbség eltűnt, hiszen egy csapatban futottunk. Bár – mint igazgatóhelyettesüket – még ott sem tegezhetek a tanulók, mégis úgy éreztem, hogy „bevettek” maguk közé. Fiatalos jókedvük és közvetlenségük megkétszerezte számomra a futás varázslatos

hangulatát. Valami olyan csoda történt közöttünk, amire az iskolában nemigen van lehetőség. Mindamellett megtanultuk jobban becsülni egymást.

Arra a kérdésre, hogy mi volt a versenyző diák számára a legnagyobb elismerés ezért a sportteljesítményért, a tanulók így válaszoltak:

– Először a Hősök terén a testnevelőket pillantottuk meg a célban várakozók között, majd egy csomó diákot és végül az igazgatót. Borzasztó boldogok voltunk, és nagyon jót esett, hogy még ő is kijött megszorítani a kezünket.

A történet csupán ennyi. Bizonyára egyik tanulóból sem lesz maratoni bajnok. De valami mégis változott a Puskás Tivadar Híradástechnikai Technikumban, mivel a befutók közül őket várták a legtöbben a Hősök terén.

Iskolai egypercesek

Csak tanár

Emlékszem, ötödéves egyetemi hallgatók voltunk, amikor Attila egyszer azt mondta: féléven belül valamennyien megismerjük, milyen érzés a presztizsvesztés. Ha most megkérdezi tőled valaki, ki vagy, mit csinálsz, büszkén válaszolsz: egyetemi hallgató... Ha még hozzáteszed: bölcsészhallgató, akkor te vagy a nyitottság és lehetőség, a jövő embere. Félév múlva, ha megkérdezik, ki vagy, annyit válaszolhatsz: tanár. Csak tanár. Sokszor jutottak eszembe később Attila szavai. Csak tanár! Csak tanár? CSAK tanár... Rágtam a lelkem ez a két szó. Én ugyanis nemcsak szeretem a munkámat, de büszke is vagyok tanár mivoltomra. Nem is annyira munkásemberek, mint inkább suk-sükölő elvtársak és urak, bunkó bürokraták, újgazdagok előtt. Igaz, szép számmal akadnak közepes és rossz tanárok, miként csúf konfliktusok, aljas intrikák, arcpirító kicsinyességek is iskoláinkban. De „kifelé” pillantva mégis rendre az jut eszembe: művelt, lelkiismeretes és lelkesedni tudó társadalmi réteg a miénk. Vagy tíz év múltán a minap magam is használtam e bántó szókapcsolatot: csak tanár...

Tanítványaim kérdeztek. Milyen érzés tanárnak lenni? Szeretek tanítani? Nem unalmas? Nem egyhangú? Nem taposómalom: tanórák, tanévek, harminc éven át ugyanaz? Mondtam, persze: én szeretek tanítani. Jól érzem magam a tanteremben: nemcsak munkám ez, de hivatásom, hobbim, szenvedélyem. Mégis: fontos az órai munka, de kevés. A pedagóguspálya a hosszú nyári szünetével, a munkaidő egy részének viszonylag szabad beosztásával lehetővé teszi, hogy mással

is foglalkozzon az ember. Lehetővé, de érdemessé és szükségessé is: ha nem akar begyepesedni, ha nyitott akar maradni, a tanárnak a tanítás mellett mást is csinálni kell. Így is tesz a többség. Ki amatőr újságírással foglalkozik, ki énekkart, tűzzománcsoportot, sportkört vezet, diákszínjátszással vagy néprajzzal foglalkozik, szakszervezetben, pártban, önkormányzatban politizál, vagy épp amatőr tudományos kutató. Ha valamiben profi az ember, nem szégyen másban amatőrnek lennie. Sőt! Az igazi tanár nem lehet „csak tanár”...

Elidegenedés

Kolleganőmtől kölcsönzött pillanatnyi ötlettel vittem be asszociációs játékot az osztályfőnöki órára. Megkértem a gyerekeket: írják le azokat a szavakat, kifejezéseket, melyek az „iskola” szóról először eszükbe jutnak. Kevés időt adtam, hogy spekuláció helyett valóban a röpke gondolaté, kozmetikázatlan ötleté, gyors képzettársításé legyen a főszerep. Hát, megkaptam, amit akartam. Bezártság, munka, ideggubanc, fáradtság, unalom, félelem, alárendeltség, kiszolgáltatottság, túlterheltség, dolgozat, vérengzés, bukás... Sorjázta a lázadó szavak. Mindez egy elitgimnázium jó légkörű, fegyelmezett, közepes képességű osztályában. Összegeztünk. Az információkat negatív, semleges és pozitív érzelmi töltésük alapján csoportosítottuk. Az eredmény: 93 negatív, 49 pozitív és 31 semleges válasz. 13 tanulónál a negatív, 1 tanulónál a pozitív információk voltak túlsúlyban, míg 9-en egyensúly körüli válaszokat adtak. Házi zsebstatisztikánk elkészülte után megbeszéltük a dolgot. Miért, hogy egyetlen tanulónál sem szerepelt a tudásvágy, a „tanulni, tudni jó” gondolata, s csak nagyon keveseknél a műveltség, intelligencia, kreativitás...

Kontroll gyanánt egy másik osztályban is megcsináltuk ugyanezt: asszociációs játék, statisztika, aztán beszélgetés. Az eredmények lényegében hasonlóak, a számadatok talán még rosszabbak is voltak. Harmincon túl szinte mindenki, de sokan már egy-két hónappal az érettségi után is életük legszebb időszakai között tartják számon a középiskolai éveket. Pedig annakidején a mai felnőtt generációk is szidták az iskolát, a tanárokat. Miről van hát szó? Egyszerűen arról, hogy a serdülő életkoránál, természeténél fogva örök elégedetlen, lázadó és hiperkritikus, s később majd megtanulja értékelni a diákéveket? Vagy épp ellenkezőleg: a középiskola nagyon is küzdéssel, kudarcokkal teli, verejtékszagú, s csak később, a mindent megszépítő idő teszi kellemes emlékké az iskolai éveket? Vagy talán arról van szó: igenis más volt az iskola még tíz-húsz éve is, a tanulók ma munkahelyüknek tekintik csupán az iskolát, melytől egész egyszerűen

ELIDEGENEDTEK? Talán mindhárom elképzelésben van igazság. Én mégis ezt az utóbbit érzem a legvalószínűbbnek. Valaha, harminc-ötven-hetven éve a krumplikapálás, gyári munka, kifutófiú és cselédlány szerepe volt sokak számára az iskola alternatívája. S az iskola az emberség szigete lehetett – ha nem is volt az mindig. Mai iskoláink versenystállók, a tervgazdaság és a piac rossz házasságának gyermekei: az egyiknek extenzív növekedése, s az ebből következő túlterhelés, a másoknak kíméletlen szabadversenye tette iskoláinkat taposómalommá, szanálásra váró tudásgyárrá, gyermekidegen gépezetté.

Marxista tanmenet

A tanmenetek sokfélesége, mint cseppben a tenger, tükrözi a mai magyar iskolarendszer sokszínűségét. Az egyik tanár tanmenete aprólékos gondossággal tökéletesre csiszolt remekmű, a másiké órák és leckék tömör, egyszerű, nagyvonalú beosztása. Van, ahol egy kolléga tanmenetét lefénymásolni és sajátunkként beadni bűn, másutt a világon a legtermészetesebb. Van, akinek a szemében a tanmenet a tervgazdaság iskolai leképezése, s annyira fontos csupán, mint köröm alatt a piszok, s van, aki komolyan és őszintén hisz a tanmenet gyakorlati, sőt elvi, pedagógiai fontosságában.

Én is beadtam a magam inkább elnagyolt, mint cizellált, s inkább kötelezőnek, mint szükségesnek érzett tanmeneteit. Vissza is kaptam pár nap múlva. „Nem írom alá” – mondta a HUSZONÖT ÉVIG EMESZEMPÉ TAG IGAZGATÓHELYETTES –, „mert marxista szemléletű”. Tavaly ugyanő, ugyanezt aláírta... Mit lehet erre mondani?

Beszélhetnénk hosszasan, köpönyegforgatásról s hasonlókról, de hát oly lerágott csont ez már: tapintat s undor visszatart. Mondhatnánk azt is: de hát kérem, egy tanmenetnek nincs is világnézete, hiszen merőben technokrata műfajról, adminisztratív feladatról van szó csupán: egy tanmenet nem is lehet marxista! Felelhetnénk azt is: hát persze, hogy marxista egy tanmenet, nem is lehet más, hiszen az 1981-ben írt történelemkönyvhöz készült. És azt is válaszolhatnánk: Na és akkor mi van, ha tényleg marxista egy tanmenet? Hiszen pluralizmust akartunk, ebbe a marxizmus is belefér, nincs betiltva...

Tetszik tudni, mi a legérdekesebb?

Tanmenetem első oldalához nevelési célként az angol Jognyilatkozatból választottam idézetet. A második oldalhoz az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatából. A harmadik oldalon valóban szerepel egy Marx-idézet. A következő: „Sokat szenvedünk a cenzúra zaklatásaitól és a

minisztériumi irkálásoktól.”

Ja, még valami. Ez a tanmenet 1987-ben készült. Tudom, ma mosolyogni való és gyerekes dolog, de akkor, annak idején, büszke voltam rá. Ezért használom évek óta.

Ujlaky István

Villon és a század

Faludy György irodalomról és egyebekről

Neve sokáig tabu volt. Versei, akár a népdalok, szájról szájra jártak. Vihart kevert Villon-átköltéseivel, diktatúrák zárták be tiszta szaváért. Szerencséje is, peche is, hogy majdnem végigélte a századot; Megjárta a poklot és a valós földi világot. Szavai ma is bölcsességet sugároznak, hallgatni pótolhatatlan élmény.

– Ha arra gondolok, hogy József Attilának az utolsó verseskötete, a „Nagyon fáj” 60–70 példányban kelt el 1936-ban, akkor a mai helyzet nem is olyan rossz. Akkor Cserépfalvi az összes példányt a barátai pincéiben tartotta, nehogy elkobozza a rendőrség a tartalmuk miatt. Ennek ellenére, alig fogyott. Ma a költészet sajátos helyzetben van: a költők versei nagyon gyengén fogynak, de azért egy kisebb költő is el tud adni párszáz példányt. A mai helyzet, a nehézségek ellenére, jobb. Akkor Ady alig ezer példányban fogyott, Kosztolányi még annyiban sem. Móricz Zsiga bácsi regényei néhány ezer példányban keltek el.

Eltűnik a szenny

Ma azért van magyar irodalom, még akkor is, ha sokan panaszkodnak. Én nem tudok olyan amerikai költőről, kinek kötetei két-háromezernél nagyobb példányszámban fogynak. Egy hazánkénál harmincszor nagyobb olvasóközönségben. Nálunk a helyzet azért még mindig nem rossz. Az emberek olvasnak, van helye az írott betűnek. Persze, az is igaz, az irodalom megváltozott. A regény helyett történelmi regényt írtak. Ami végül történetírássá vált. Így ezt is megunták az olvasók. Néha megjelenik valami, ami felrázza az embereket, de ez ritka. Ilyen Günther Grass. Más azonban alig. Annak idején, ha bementem a könyvkereskedésbe és megkérdeztem a segédet, mi újság, rögtön válaszolt: Thomas Mann most dolgozik legújabb regényén, a Lotte Weimarban címűn. Három hónap múlva kész, Sárközy György lefordítja, s kilenc hónap múlva már olvashatom is. Ma ugyan ki az az író, akiről tudna egy segéd? És hol vannak ezek a tájékozott könyvkereskedők?

A pultokat előnti a szennyirodalom. Odaát is gond volt, de mára már eltűnt a szenny. Itt is ez fog történni. A könyvet nem pótolja semmi. Jó a televízió meg a video, de az írást semmi nem válthatja fel. Ezek a könyvek, a maguk hitványságával, betöltnek egyfajta űrt. Olcsón szórakoztatnak, így aztán az emberek veszik őket. Tényleg különös, hogy a néhány jó könyvnek alig akad olvasóközönsége, miközben az ostoba amerikai libának kétszázezer példányban jelenik meg a műve. De kinőjük. Egyszer itt is elmúlik ez az irányzat.

Az a baj, hogy nincs igazi nagy író idehaza. Aki írhatna, beállt politizálni, így elvesztette olvasóit, és ő is elveszett az irodalom számára. Az íróknak a szerepe a dolgok előkészítésében igen nagy volt. Odakinn ezt látta az ember, és boldog volt. Látta, miként készülnek az emberek a harcra a hatalom ellen, és ebben milyen nagy szerepet vállalnak az írástudók. Aztán megkaptuk az egészséget, egyszerre. Megriadtunk, most mit csináljunk. Mert addig lehetett a dolgokra vágyni, fölkelteni az emberek igényét a szabadság és a demokrácia iránt. De ezeket megcsinálni, az már egészen más. Talán ezért is romlott el minden. Nem ezt vártam.

Bízom a fiatalokban

Sok derék ember, aki akkor, a forradalomban szépen viselkedett, most hirtelen rádöbrent, hogy nincsen semmi egyébük, mint ez az egyetlen emlékü. És ebből próbálnak mindent levezetni. Tiszteletet érdemelnek, de ez nem jogosítja föl őket arra, amit most tesznek. Akkor, ha bementem a Parlamentbe, és leültem Kéthly Annuskához vagy Rassay Károlyhoz, elbeszélgettünk. Ha nem voltak benn, szót váltottam egy kormánypárti képviselővel. Ma ez elképzelhetetlen. Nyugati demokráciákban nincs meg az a megdöbrentő gyalázkodás, ami itt folyik. Az történt, amit a nácik meg a kommunisták hoztak ránk. Kettészakadt az ország, s az uralkodó párt nem áll szóba a többiekkel. Az írók pedig hallgatnak. Most, amikor oly nagy szükség volna a szavukra.

Napfény volt a fejünk fölött és napfény volt a szívünkben. Reméltük, hogy egy jobb Magyarország lesz, és most kételkedünk. 1946-ban előadásokat tartottam fiataloknak. Gyönyörűség és igazi élvezet volt. Reméltük, lesz valami folytatás. Hát nem lett. Ma az ország ismét olyan, mint János király idejében. Több részre szakadt, és az emberek nem is beszélnek egymással. Ezért bízom a fiatalokban. Járom az országot, és bármerre megfordulok, a hallgatóság nagy része fiatalokból áll. Többszázan is eljönnek, s látom rajtuk, hisznek abban, amit csinálnak. Bízom bennük. Ha valamiért bízom a jövőben, az a mai fiatalság. Politikában, kultúrában, szeretetben, ami csak létezik. Közel egyidős vagyok a századdal. Egyszerre éltem át szépet és

borzalmat. Jött hit és keserűség. De folytatom. Hogyan volna erőm, ha nem bíznék a fiatalokban? Elsöpörtünk egy diktatúrát, és most a totalitarianizmus egy új formáját akarják ránk kényszeríteni. Úgy tűnik, olyanok vagyunk, mint Tisza Kálmán idejében. Kell jönnie egy Adynak, hogy ráébredjünk, mi az igazság. Ha van a tanároknak felelőssége, akkor most különösen van. Tenniük kell a dolgukat.

Lejegyezte: Csillei Béla

Gimnazisták Erdélyről

„Magyarországtól nemcsak Erdélyt csatolták el, s mégis, ez a terület lett szimbólummá. Ha kimondom: Erdély, mindenki tudja, miről van szó.”

(F. J. 18 éves)

Tíz évvel ezelőtt, ötödéves egyetemi hallgatóként az egyik debreceni elitgimnázium 44 tanulóját megkértem: írásban becsüljék meg a szomszédos országok magyarságának lélekszámát. Olyan adatokról van szó, melyeket nem kell fejből, pontosan tudni, de az, hogy ki, milyen becsléssel áll elő, mégis sokatmondó. 41 tanuló alulbecsülte (többnyire igen mélyen) a határontúli magyarság számát, hárman túlságosan magas számokat tippeltek, s egyetlen tanuló saccolt helyesen. Ezt a minifelmérést később tanárként megismételtem olyan osztályban, ahol nem tanítottam. Néhány elképesztő eredményt kaptam. Volt, aki húszezer főre becsülte az erdélyi magyarságot. Ötlet ötletet szült: 1988 tavaszán megkértem hatvan negyedikes gimnazistát – akiknek négy évig a tanáruk voltam –, írjanak fogalmazást „Erdély-képem” címmel. Ezt most, negyedikesekkel szintén megismételtem. Bár vizsgálatomat semmiképpen sem tekinthetem tudományos értékűnek, mégis, mintegy száz 17–18 éves fiatalember véleménye Erdélyről, a román–magyar viszonyról, úgy vélem, nem tanulás nélkül való, s megérdemli a szélesebb közönség figyelmét. Meg kell jegyeznem, hogy a tanulók Erdély-képét nem csupán az iskolai oktatás–nevelés formálja, hanem legalább ilyen súllyal a tömegkommunikáció, a család és a személyes tapasztalat is. Így a diákok Erdély-képének értékeit nem tekinthetjük csupán a magunk érdemének, de a melléfogások sem csupán a tanárok és tankönyvek bűne.

Egy százaléknyi gyűlölet

Tanítványaim Erdély-képének talán legemelkedettebb vonása, hogy teljesen hiányzik belőlük a román néppel szembeni gyűlölet. (Csupán egyetlen tanuló beszélt utálatról: egy Erdélyből

átköltözött kislány, aki leírta, hogy volt olyan barátnője, akit eltiltottak tőle annak szülei, amikor kiderült, hogy magyar; a történelemtanára egy alkalommal tíz percen át fejtegette az osztály előtt a magyarok gyengébb szellemi képességeit.) Az egy százaléknyi gyűlölet nem rossz arány. Bár mindkét országban csak ennyi lenne az országos átlag...

További erénye ezeknek a dolgozatoknak, hogy szerzőik sokat tudnak Erdélyről – mégis: egyetlen írásban sincs mindenttudó magabiztosság, inkább a töprengő, szinte hangosan gondolkodó, okosan tanácstalan elemzés jellemzi őket. Jól látják a diákok a romániai problémák két rétegét: a mindenkit sújtó gazdasági válságot, áruhiányt, demokratikus alultápláltságot az egyik oldalon s a kisebbségeket elnyomó nemzeti türelmetlenséget, sovinizmust a másikon. Örömteli, hogy a gimnazisták nem esnek bele a divatos politikai szleng hálójába, s nem egyszerűsítik le pártállamozássá, bolsizássá-komcsizássá a romániai állapotokat. A diákok képesek megkülönböztetni a román és az erdélyi magyar fogalmát, még a menekültek esetében is, ellentétben a magyarországi népesség mintegy 80–90 százalékaival. Vannak persze a 17–18 évesek Erdély-képének komoly fogyatékosai is. A román–magyar ellentéteket általában a Ceaușescu-korszak elnyomó, megosztó, gyűlöletkeltő politikájában vélik megmagyarázhatónak. Mintha nem tanultunk volna az ellentétek történelmi gyökereiről: a 19. században született nacionalizmusokról, 1848–49, 1918–19, 1940–45 konfliktusairól. S mintha nem is hallottak volna diákjaink arról, hogy létezik a napról napra újratermelt gyűlölet, az ellentétek szításának mai érdekektől indított, aktuális politikája is. Nem képesek szabadulni diákjaink – egyébként a széles magyar közvéleménnyel együtt – néhány illúziótól. Sokan szentül hiszik, hogy Erdély Ceaușescu előtt, de legalább 1918 előtt magyar többségű volt (holott a tartomány valójában a 18. század közepén vált román többségűvé), sőt elvétve az a vélekedés is előfordul, hogy Erdély máig „magyar”. Naivitás az a felfogás is, amelyik csupán a hatalom magyarellenességével számol, s nem akar tudni a románság jelentős részére (többségére? erős kisebbségére?) kiterjedő „népi” magyargyűlöletről, a társadalmi, nemzeti méreteiben „sikeres” sovinizma megmételtyezettségről. Viszont csak nagyon kevesekben bukkan fel a másik fél, a románság álláspontja, érzelmei, nézetei iránti kíváncsiság is.

Ha az 1988-as és 1991-es dolgozatokat vetjük egybe, a hasonlóságok tűnnek szembe először. Noha hazánkban itt-ott tetten érhető a nacionalizmus, és mögöttünk van, sajnos, a karácsonyi forradalmat követő elveszett illúzió s a fájdalmas vásárhelyi pogrom, a diákok ma sem mutatnak románellenes gyűlöletet, nem lettek soviniztákká vagy irredentákká.

Vannak azért különbségek is. Három év alatt – érthetően, de talán túlságosan – megnőtt a menekültkérdés súlya. Viszont örvendetes, hogy talán többet látnak a diákok az erdélyi kérdés nemzetközi összefüggéseiből, élesebben bírálják a nagyhatalmak történelmi és jelenkori szerepét, felelősségét most, mint '88-ban.

Mielőtt néhány mondat erejéig a tanulók dolgozataiban felbukkanó lehetséges vagy álmodott megoldásokról szólnánk, álljon itt egy kis válogatás diákjaim gondolataiból.

Tallózás a vélekedésekből

„Erdéllyel kapcsolatban rengeteg hiedelem él a köztudatban. A jogtalanul „ellopott” ősi tulajdon képze. A másik megközelítés szerint Magyarország háborúzott, vesztett, és ezért fizetett. A legtöbb emberben talán az elvesztett „tündérkert” utáni vágy is él. A nemzeti öntudaton ejtett sebként is fölfogható, a szétszakított egész egy darabkájaként, ahol ráadásul ezt a darabkát meg akarják semmisíteni.”

„Erdély a köztudat szerint még mindig egyfajta „másik Magyarország” – Magyarország a határon túl. Tiszta őrzője mindannak, amit mi a határon innen magyarnak tartunk.”

„Sehogysen értem a román vezetők logikáját. A városnevekről szóló intézkedésüket sem. Jönnek haza a romániai magyarok – már ez magában erős kritika akkor is, ha semmit sem kérdezőnk tőlük.”

„A hírek, amelyek Romániából érkeznek, nem elsősorban mint magyart érintenek, hanem mint embert. Azt hiszem, ha nem magyar lennék, akkor is felháborodnék a román kormány intézkedésein.”

„Trianon ... belegondolni is szörnyű, hogy milyen lehet megélni: Magyarországon születtem, magyar vagyok; s egyszer csak azt mondják: ezentúl ez a terület, ahol élsz, már Romániához tartozik, te csak egy nemzetiségi kisebbség vagy...”

„... az egykor virágzó Erdély kicsit ütött-kopott, mint egy régi-régi kastély...”

„Túl sokan és sokat foglalkoznak Erdély sorsával úgy, hogy valamiféle bizonyítékot keresnek Erdély jogos, illetve jogtalan hovatartozásáról. Inkább a most fennálló viszonyokat kellene értékelni, az egyre inkább halmozódó problémákat megoldani.”

„Véleményem szerint az ellentétek fő oka, hogy a román nép nem tud ellenszegülni a vezetők

által kirótt és előírt követeléseknek, s ezért a magyarokon tölti ki bosszúját.”

„Úgy gondolom, hogy nekünk, magyaroknak mindenáron segítenünk kell nekik, de nem úgy, mint egy régi országrész lakóinak, hanem mint európai embereknek.”

„Nyáron megismerkedtem erdélyiekkel. Összeszorult a szívem, mikor csillogó szemmel mesélték, hogy milyen szerencsések, hiszen 25 forintos órabérért munkát kaptak Nagykörösön egy műhelyben, ahol söprögetnek. Így több a fizetésük, mint amit otthon, Erdélyben édesapjuk tisztességes és kemény munkával szerez.”

„Az idei nyaramból egy hetet Székelyföldön töltöttem. Az első, amit világosan, kérdés nélkül a tudomásomra hoztak, hogy ők nem magyarok, hanem székelyek. Megkérdezték, hogy tudom-e, mi mindent lehet itt Romániában megtanulni. A válasz a következő volt: lopni, hazudni, tapsolni. Nem viccként, hanem keserű, védekező humorként hangzott el mindez. A magyar ember Székelyföldön amerikai nagybácsinak felel meg. De nem hízelegnek. Azt soha.”

„Nem vagyok fajgyűlölő, de úgy veszem észre, hazánkba mostanában a román–magyar cigányság érkezik. Koldulnak, kéregetnek, háznak. Sokan félnek tőlük. Nem vagyok biztos benne, hogy ezt a terhet is a mi országunknak kell viselnie. Természetes dolog a segítség, az egész magyar nemzetnek segítenie kellene, de az odavetett tíz–húsz forint nem megoldás.”

„... vannak olyanok is, akik már nemcsak kéregetnek, hanem lopnak is.

A múlt héten tanúja voltam egy ilyen esetnek. Egy Erdélyből érkezett fiatalkorú egy motort próbált ellopni. Számomra nagyon megdöbbentő volt ez az eset. Nem maga a motorlopás, mert az nap mint nap megtörténik. Hanem, hogy egy külföldi állampolgárnak ilyesmire kell vetemednie.”

„Bennem – s azt hiszem a legtöbb magyarban – nem él semmi területfoglalási igény ... A karácsonyi forradalom után segítettük a románokat. Nagyon sok embertől hallom – nem értek velük egyet –, hogy: bár ne tettük volna. Semmi hála, a kisebbségeket továbbra is elnyomják, a menekültekkel csak baj van. Persze ez mind emberi kicsinyesség is, de ezzel is számolni kell.”

„Erdély valaha magyar volt, ma Romániáé. S ezt, én úgy gondolom, így kell elfogadnunk, ahogy most van. A lehetséges határokon és kereteken belül ragadjunk meg mindent, hogy ők is eljussanak Európába.”

„A békeszerződésekkor nem voltak észnél a nagyhatalmak, vagyis inkább túlságosan is csak saját szerzeményeikkel voltak elfoglalva, így Kelet-Európa kérdésében szabad folyást engedtek a

torzsalkodó és bosszúvagyó erőknek; 4–5 millióan rekedtek az országhatárokon kívül, és Magyarország sokszor nem segíthetett rajtuk. Minden meggondolatlan lépése fellobbanthatja azt a feszült viszonyt, amely abból a félelemből származik, hogy a Trianon előtti területek elvesznek mostani tulajdonosaik számára.”

„Jó zsarnok” helyett demokráciát

Befejezésül még egy kérdéstről néhány szót. Fakultációs történelemórán megkértem tucatnyi negyedik gimnazistát, akikkel előzőleg vagy tizenöt órán át foglalkoztunk a nemzeti-nemzetiségi kérdés történetével, hogy képzeljék magukat egy „jó zsarnok” szerepébe: ha teljhatalmat kapnának, mit tennének, hogy az erdélyi kérdés mindkét nép javára megoldódjék.

A válaszolók közül egyvalaki oldaná meg a kérdést a határok Románia és Magyarország közötti módosításával – népszavazás alapján, szigorúan etnikai vonalak szerint. Egy válaszoló tenné Erdélyt teljesen (Romániától és Magyarországtól is) független állammá. Ketten területi autonómiát adnának – Románián belül. Szinte mindenki hangsúlyozza: az ott élő embereket kérdezné meg. Ezen túl felmerült a nemzetiségi kérdés szinte minden vonatkozása: a becsületes sajtó igénye, az anyanyelvi oktatás, a kétnyelvű közigazgatás, a helyi autonómia és öngazgatás, a haza szabad megválasztása, satöbbi, satöbbi. (Álom, édes álom!) A legszebb gondolat mégis az volt, amit ketten is dolgoztak végére írtak: a megoldást semmiféle „jó zsarnok” nem hozhatja el, hanem csak a demokrácia.

Ujlaky István

„I Have a Dream...”

Megint elmúlt egy év. Itt a számadások ideje. Mit adott, mit tartott meg, mit vitt a távozó esztendő?

Háát ... inkább nem sorolom. Azt hiszem, inkább örülnünk kell annak, ami maradt, annak, hogy van állásunk, felvehetjük a fizetésünket, kaphatunk jutalmat (ha kaphatunk...)

Eszembe jut egy tantestületi értekezlet. Témája a jutalom, illetve annak a felosztása. Az iskola tanári kara akár szerencsésnek is mondhatja magát, hiszen az ősszel már másodszor kerül sor a bérmaradvány kiosztására. (Igaz ugyan, hogy nem csekély szakszervezet kontra önkormányzat „dzsungelharc” árán, de ez más lapra tartozik). Először – hisz bérmaradványról van szó – mindenki azonos összeget kapott, másodszor viszont az iskolavezetés differenciálni akart,

méghez a jelentősen. Érvényesíteni akarták mindenki régi óhaját, hogy a minőségi munkát végre tisztességesen díjazzák. Közvéleményt is „kutattak”, így próbálva abszolút demokratikus döntést hozni. A kifizetést követően – mindenki kapott valamennyi pénzt – elszabadultak az indulatok; én miért csak ennyit, ő miért annyit, és egyébként is inkább ne adtak volna egy fillért se!

Ilyen és ehhez hasonló, talán a nyomdafestéket kevésbé tűrő kijelentések, kifakadások sorozatától volt visszhangos a nevelői szoba. Persze a főnöki szobába is elért az elégedetlenség híre.

Így került sor a már említett értekezletre, ahol az igazgatónő ismertette a jutalomosztás elveit.

S itt álljunk meg egy percre! Hiszen óhatatlanul előtolakszik az unalomig lerágott csont; a minőségi munkát minőségi módon kell megfizetni! Igen! Nincs min vitatkoznunk. De kérdem én: Ki az, aki egzakt módon, csalhatatlan biztonsággal megmondja, ki a jó tanár?

Az-e, aki „versenyistállónak” tekinti az osztályt és a „hadd hulljon a férgese” elv könyörtelen alkalmazásával hosszú évek alatt kinevel egy-két kiválót, vagy pedig az, aki azt gondolja: elsősorban az a fontos, hogy a tárgyat, amit tanítok, megszerettessem, hisz csak az tud kimagasló eredményt elérni, akinek az érdeklődését sikerült felkeltenem?

Nos, én nem tudom a választ. Viszont azt tudom, hogy a múlt rendszerből örökölt paternalista jutalmazódi csak arra jó, hogy megossa a tantestületeket. Akkor, amikor az iskolának kellene a béke szigetének lenni a körülöttünk egyre nyugtalanabban hullámzó világban. Ez a gyakorlat csak arra jó, hogy a tényleges munkáról terelje el a figyelmet, állandóan képen tartva az egyre súlyosabb megélhetési nehézségeket. Talán megoldást jelenthet majd a közalkalmazotti bérkategória bevezetése. Talán ... bár olvastam egy gimnázium (tudom a nevét, de nem akarom leírni) tanári karának tiltakozó levelét a Köznevelésben, hogy miért kapja meg X, Y az „F” kategóriájú besorolást, és miért nem én... stb. stb. Lám, lám itt is előbújik az irigység kisördöge (ami – valljuk be – szépen cseperedik).

Persze vannak az iskolában is mérhető plusz feladatok. Ezeket meg kell fizetni, méghez a tisztességesen. A feladatok nevesíthetők, ezekért lehet pályáztatni (nyilvánosan!!) a pedagógusokat, s így mindenki számára világos már szeptember elsején, hogy miért kap márciusban „x” forintot Mariska...

De igen messze kalandoztam el eredeti témámtól, hisz számadásra készültem. Bevallom, nem tudok, s talán nem is akarok „zárszámadást” csinálni. Dolgozni szeretnék, nyugodt körülmények

között (legalább az iskolában), s nem marakodó, a másik pénztárcáját figyelő, rosszkedvű kollégák között őrlődni nap-nap után. Remélem, egyszer megvalósul ez a vágyott állapot. Hiszen nálunk is egyre aktuálisabb Martin Luther King gondolata: „I have a dream...” („Van egy álmom...”). Addig is boldog újévet!!

Mendrey László

Vezetőképzés

Az Új Katedrában (Sorozat)

Az emberi kapcsolatok menedzsmentje

Az 1920-as években, valamint a nagy gazdasági válsághoz vezető időszak során az USA-ban az ausztráliai származású Elton Mayo által vezetett, társadalomtudósokból álló csoport a vezetés emberi oldalát hangsúlyozta és ellensúlyozni próbálta a tudományos menedzsment mozgalomnak nagymértékben technikai-műszaki beállítottságát. Ezek a tudósok azt tartották ugyanis, hogy a vezetésnek elsősorban az emberekre kell figyelnie.

A vezetési gondolkodás evolúciójában bekövetkezett egyik legjelentősebb áttörés annak a tanulmányorozatnak az eredménye volt, amely 1924-ben kezdődött a hajdani Hawthorne (Cicero, Illinois) Works of the Western Electric Company (ma AI and I Technologies) nevű, telefonberendezéseket gyártó vállalatnál. A tanulmányok egy nyolcéves periódust öleltek fel, és drámai módon mutatták be az előzőek során nem értékelt alkalmazotti viselkedés-mintákat. Az eredmények drámai módon kihangsúlyozták az informális és csoportkapcsolatok jelentőségét mint komoly erőt a munkások motivációjában.

Emellett mérhetetlenül megnövelték a munkásokkal és munkáikkal kapcsolatos ismereteinket. Például:

- Világossá vált az, hogy a munkásokat nem pusztán a pénz motiválja. Kimutatták a személyes és szociális tényezők fontosságát a motivációban és az alkalmazotti magatartásban;
- Az alkalmazotti magatartást meghatározó egyéni viselkedés fontossága tagadhatatlanná vált;
- Az alkalmazotti morál és a termelékenység fenntartásához szükséges hatékony ellenőrzés jelentősége vitathatatlanná vált;
- Világossá vált az, hogy kevés ismeret állt rendelkezésre az informális munkacsoportok

jellegével és azoknak az alkalmazotti teljesítményre gyakorolt hatásával kapcsolatban;

A kritikusok megjegyzik, hogy a jelenlegi szabályokkal mérve a Hawthorne tanulmányok nélkülözik a tudományos alapot; azaz a kapott következtetések jórésze nem szükségszerűen következik a rendelkezésre álló bizonyítékokból. Mindenesetre saját idejében ez a kutatás szellemi aranybányát jelentett, hiszen szisztematikus módon demonstrálta az emberi tényező természetét és tartalmát.

Modern menedzsment

Az eddig tárgyalt mindegyik mozgalom megvilágította a vezetési folyamat bizonyos aspektusait. Ahogy az egyik szerző kifejezte, „vezetéselméleti dzsungel” jött létre, amikor minden mozgalom saját útjára tért és figyelmen kívül hagyta a többit. A tudományos menedzsment követői a tudományos döntéshozást, a számítógép alkalmazását és a matematikai modelleket hangsúlyozták. Az emberi kapcsolatok lelkes hívei (mai nevük viselkedéstudósok) az emberi viselkedés új elméleteit alakították ki. Az adminisztratív menedzsment támogatói tanulmányozták a vezetési, munkatílusokat annak érdekében, hogy elsajátíthassák a vezetői siker titkait. Az elmúlt 25 év során azonban néhány vezetéselmélettel foglalkozó szakember elkezdte integrálni a tudományos vezetés, az adminisztratív vezetés és az emberi kapcsolatok mozgalmainak az eredményeit. Két modellmegközelítés próbálta meg összehozni ezeket a különböző perspektívákat. Az egyik a rendszer-megközelítés, a másik pedig a kontingencia-megközelítés.

Rendszer-megközelítés

Valamely rendszer úgy határozható meg, mint olyan egymástól függő részek sorozata, amelyek egy bizonyos cél elérése érdekében állnak rokonságban egymással. A rendszer-megközelítés a vállalkozásokat olyan rendszereknek tekinti, amelyek inputokat (bemenet) szereznek be és alakítanak át outputokká (kimenet), ez utóbbiakat pedig áru és szolgáltatások formájában bocsátják ki külső környezetükbe. Az inputok lehetnek emberek, anyagok, pénz vagy információk. Például egy acélhengermű vasércet és egyéb nyersanyagokat alakít át ipari és fogyasztási cikkeké. A főiskolák és egyetemek képzett diplomásokká alakítják át az ismeretek nélküli hallgatókat. A kórházak egészséges emberekké „alakítják át” a betegeket.

Az inputok, átalakítások és outputok ezen ciklusa folyamatos. A vállalatok által előállított termékeket és szolgáltatásokat arra az energiára „cserélik”, ami a további inputok biztosításához szükséges. Ily módon valamely vállalkozás csak akkor maradhat fenn, amennyiben képes valami

olyan output előállítására, ami elcserélhető az új inputok beszerzésére, valamint a saját maga működéskéességének fenntartásához szükséges forrásokra. Üzleti környezetben ez azt jelenti, hogy a cégnek nyereséget kell termelnie, vagy legalább költségvetésén belül kell maradnia a túléléshez. Amennyiben többletnyereség keletkezik, úgy azt tartalékolni lehet a nehezebb időkre, vagy a növekedés finanszírozására lehet felhasználni. Amennyiben valamely vállalkozás nem képes kedvező arányt fenntartani az inputok és az outputok között, úgy fennmaradásához külső pénzalapokat kell kapnia. Ez az oka annak, hogy az áruikat vagy szolgáltatásaikat nem értékesítő vállalkozások (például állami televízió, állami iskolák, ingyenes múzeumok, közkönyvtárak) külső alapokra (például állami és alapítványi támogatásra) támaszkodnak fennmaradásukhoz.

A rendszer teoretikusai szerint valamely vállalkozás teljesítménye nem egyenlő részei önálló eredményeinek összegével. A vállalkozás teljesítménye ugyanis ezek kölcsönhatásainak a terméke. Egy vállalkozás hatékony vezetéséhez tehát a részek kölcsönhatásainak és nem az egymástól független lépéseknek az irányítása szükséges.

Kontingencia-megközelítés

Szószólói úgy gondolják, hogy lehetetlen azt az egyetlen vezetési módot meghatározni, amely az összes helyzetben a legjobb eredményt adja. A kontingencia-elmélet teoretikusai kiemelik a különböző vezetési technikák változó hatékonyságát – változó körülmények között. Megközelítésük szerint pontosan meg kell határozni valamely feladat körülményeit (tudományos menedzsment), a vezetői munkát (adminisztratív menedzsment) és az embereket (emberi kapcsolatok) úgy, mint egy teljes vezetési helyzet részeit, és mindezeket az illető körülményeknek legjobban megfelelő, hatékony megoldásba kell integrálni.

A kontingencia-elmélet képviselői tehát azt tartják, hogy a különböző vezetői funkciók ellátására számos hatékony mód létezik. Egy közelmúltban végzett tanulmány például nagymértékű szórást talált a nem műszaki területeken dolgozó vezetőket és a számítógépes szakembereket motiváló munkahelyi tényezők között. A nem műszaki vezetők nagyon fontosnak tartották az olyan hagyományos jutalmazásokat, mint a fizetés és a beosztás. A számítógépes szakemberek azonban ezeket a tényezőket sokkal kevésbé értékelték. Amit ők kerestek egy munkahelyen, az „az új szakismeretek elsajátításának a lehetősége” volt. A tanulmány eredményeinek jelentős hatása van a mindkét fajta alkalmazottat foglalkoztató vállalkozások munkaerő és emberi-forrás gazdálkodására. Bizonyos vállalkozások már reagáltak erre, mégpedig oly módon, hogy

különböző, de egyformán elismert jutalmazási rendszereket alakítottak ki a műszaki szakemberek és a nem műszaki vezetők számára az említett motivációs különbségek miatt.

A kontingencia elmélet rendkívüli népszerűsége tett szert az elmúlt évtizedben, mivel felismerte, hogy nem létezik bűvös képlet a hatékonyságra, hanem a hatékonyság az adott helyzet bizonyos körülményeitől függ.

(Folytatjuk)

Összeállította: Barlai Róbertné

A Kraszna-parton ősszel

Tavasszal voltam itt utoljára, most pedig ősz van. Próbálok emlékeket keresgélni, de valahogy minden olyan más. Ezerszínű a táj. A parti fák levelei tarkábbak a szivárványnál. Rőtörös, aranyló sárgába hajló zöld, rozsdabarna s a piros minden árnyalata ejti rabul a tekintetet. Fák, bokrok, virágok, folyók atyja, te csodálatos természet, hogy tudtál ilyen színpompás palástot borítani a nyártól búcsúzó földre? Cikk-cakkban szállnak a földre a megfáradt levelek, ha meglegyinti őket a szél. A töltésoldalban sorsával dacolva, a nyarat idézve zöldell még a fű. A virágok megszáradt maradványai azonban jelzik, hogy most az elmúlás győz, de csak azért, hogy tavasszal megújulva virágba boruljon minden. A folyó esőtől megáradt, széles, sötét sávja méltósággteljesen hömpölyög, s mindkét parton díszruhás fűzfák sora tiszteleg neki. A vízben itt-ott elszáradt törzsek próbálnak szembeszegülni egy-egy nagyobb hullámmal – sikertelenül. Új tájak felé sodorja őket a kanyargó Kraszna. Gyérült lombú fűzfák vesszői fázósan mártóznak meg a víz szélében. Sötét felhők úsznak a magasban, esőterhüktől szerencsére nem most akarnak megszabadulni. Sőt! Egyszerre csak kettéválk az egybefüggő felhőtakaró, s az így támadt résen nevetve ragyog le ránk a nap. Sokat dolgozott ő is a nyáron, s elfáradt kissé, de amint megsimogat bennünket sugaraival, érezni lehet még jótékony melegét. Fürdik a langymelegben az egész táj. Fecskének, gólyának nyoma sincs, fölöttünk kóbor fekete varjak húznak a levegőben. Némelyik szájában dió. Most kell jóllakni, míg van miből, böjtölhetnek eleget a télen. Így gondolják a kis sárga hasú cinegék is, akik a megszáradt bokrokban még bőven találnak magot. Cin-cin! – hallatják hangjukat elégedetten.

Lehunyor a szememet, s így is látok mindent. Ecsettel vászonra úgysem tudnám, hát szemem festette le mindazt, amit láttam a szívembe.

Így télen is bármikor enyém lehet ez a varázslat, aminek most itt a Kraszna partján részese lehettem.

Darvasi Zoltán

Az ősz

Most a folyó sem olyan, mint nyáron,

Vadul száguld tenger pusztaságon.

A víz felszíne zavarossá vált,

A kavicsok sem láthatók már.

A Kraszna tükrét fodrozza a szél,

A sok sárga levél az őszi mesél.

A csapadék miatt telt meg a meder,

A csendet autók zaja veri fel.

A nap is kisütött egyszerre,

A szívem örömmel lett tele.

A szürke égbolton áttört a fény,

S vele együtt újult a remény.

Hogy lesz még napsütés,

Lesz még vidám nyár,

S tavaszra újra zöldül a táj.

Kopócs Tamás 6. oszt.

Beírások

Kedves Szülő!

Értesítésére értesítem, hogy Misikét nem vertem agyon, nem illetem sem kézzel, sem lábbal. Nem szidtam sem Önt, sem a jelenleg Misikével kicsúcsosodó származási láncuk egyetlen oldalági hajtását sem. Sőt, az Ön anyaságának patetikus szentségképét sem bolygattam meg a gyermek – egyébként meglehetősen zavaros – tudatában.

Tény, hogy gyermekét kérdezgettem, faggattam, tény, hogy gyermekével egy ici-picit kiabáltam – még némi ordítást is kész vagyok elismerni, na de hogy bántottam volna, az azért már túlzás! Modern pedagógiai szemléletünktől teljesen idegen az ilyen alantas barbarizmus (... bár egy felületes, röpke gondolat erejéig azért megfordult a fejemben valamely szelídebb önkény bevethetőségének lehetősége, ám ez csak egy felvillanás volt, amit nyomban el is hessentettem magamtól)!

Tudom, kérdezni szörnyű, tudom, faggatni borzasztó, tudom, hogy ordítani elképesztő – de ordítani muszáj!!! – mert attól felébred Misike. Misike ugyanis alszik. Misike mindig alszik. Állva is alszik. És ki nem állhatja, ha zavarják. Többnyire persze csak az órákon pihenget, szünetekre általában felébred. Ha véletlenül valamelyik órán mégsem szendereg, azt arról lehet felismerni, hogy szopogat. Az otthonról e célra behozott match-box kamionokat egészen a kipufogócsőig lenyeli, de ha véletlenül nincs nála egy lenyelhető importált gépjármű, akkor valamelyik ceruzájával végez idegborzoló mutatványokat. A ceruza rádiós végét lenyomja egészen a torkáig, a nyelvével meg csiklandozza a rajta tobzódó baktériumokat. Az ily módon röhögésre kényszerített baktériumok harsányságát csak parányi méreteik és Misike cuppogásai miatt nem lehet hallani. Misike zenei érzékét dicsérendő, hogy cuppogásait rendre négynegyedes ütemekben végzi, s bár hatása örjítő – az osztály ritmusérezékére fejlesztőleg hatott.

Misike figyelmeztetésekre könnyen megsértődik, sőt megharagszik. Ilyenkor felsorolja, hogy ki mindenkitől kell tartanom befolyásos rokonságának köreiből. Ebből fakadóan beható ismeretekkel rendelkezem már a kedves família pártállására, társadalmi helyzetére vonatkozóan. Misike kilátásba helyezte, hogy még egy pedagógiai hibát hajlandó eltűrni, minden további meggondolatlanság esetén – MDF-es összeköttetései révén – unokám se lehet „hiteles” az eljövendő magyar valóság talaján.

A megfélemlítés fokozására azt is kilátásba helyezte, hogy ha ő akarja, csak egy szavába kerül, és az iskolát átalakíttatja állatkerti terráriummá vagy autósmozivá, ami sokkal értelmesebb jövőképeknek tűnik, mint hülye nyelvtani szabályok vég nélküli magolgatása. (Érdekes, hogy mesterséges megtermékenyítő állomásra még nem gondolt, pedig talán az is szóba jöhetne.)

Mindezeket figyelembe véve arra kérném a Kedves Szülőt, hogy próbálja meg lecsillapítani Misike haragját – talán egy újabb típusú kamionnal, vagy esetleg egy mérsékelt felkavaró szexkazzettával –, nehogy sógor bácsi lépésre szánja el magát.

Vagy sürgősen nevelje meg a taknyos kölykét, mert ha még egyszer a kezem ügyébe kerül, a nyakát is kitekerem!!!

Jóságos Jolánta

osztályfőnök

Kedves Szülők!

Gyermekek táplálkozási szokásait helytelenítem. A többiek számára legínségesebbnek mondható pillanatokban gátlástalanul kicsomagolja tízóraiját, és metszőfogai félelmetes villogtatásai közepette leplezetlen élvezettel fogyasztani kezdi 38-as tüzérségi gránátokat meghaladó méretű falattákolmányait.

Áldatlan tevékenységének fedezésére időnként tankönyvekből ácsol magának fél méter magasságú álcázó- és védőműveket, melyek azonban köhögésre összedőlnek, és a gyerek önpusztító tevékenysége láthatóvá válik, amint az óriáskiflit, a kenőmájast és az uborkát egyszerre akarja lenyomni a torkán.

Más alkalmakkor – a tanári éberség kijátszására – gondterhelten összekulcsolja kezeit a fején levő bemeneti nyílás előtt, abban a hiszemben, hogy egy önmegtartóztatóan mérsékelt ritmusú adagolás ily módon tökéletesen leplezhető.

A gyermek a táplálékot a pad köztisztaságilag nem túl kényes részein spejzolja, a tornacipő és a klottgatya között. Szívélyes és vendégszerető természetéből adódóan időnként szomszédjának is enged egy-egy falatot, így a gondterheltség – váltott szakaszokban – mindkettőjük ábrázatán nyomonkövethető.

Miután fele-fele arányban kicserélik kedvenc vírusaikat, és a közös harapások nyomán eltűnnek a

falatok, a gyermekek a jóleső teltség érzésével nyújtóznak el az óra további – számukra többnyire már érdektelen és ártalmatlan – részében.

Kedves Szülők!

– Gyermekek a rejtett táplálkozás izgalmait viszonylag jól tűri, bár a minden tekintetben legtapintatosabb figyelmeztetésekre olykor morcosan reagál. Rosszindulatú zaklatásoknak minősíti az esetenkénti rászólásokat, és hosszas felszólamlásokban ecseteli a fejlődésben lévő szervezetek nagyobb toleranciát követelő specifikus igényeit.

Tündéri morcosságát fokozandóan olykor túldramatizálja a kérdést a demokratikus szabadságjogok, az ember alkotmányos jogai megsértése és a makarenkói pedagógia teljes csődje irányába, így a megzabolázására irányuló kísérletek gyakran parlamenti csatározásokká fajulnak.

A gyermek körvonalai következtetni engednek arra, hogy egy negyvenöt perces éheztetést minden különösebb kockázatvállalás nélkül elszenvedhet. Ezért kérném a Kedves Szülőket, hogy gyengéd rábeszéléssel szabják meg számára a mulékony testi örömök habzsolásának egy alkalmasabb időpontját, miáltal nagy mértékben csökkenhetnének a tanári önkény rárazúduló szekatúrái.

Építő együttműködésükben megbízva:

Jóságos Jolánta

osztályfőnök

Lejegyezte: Korányi Tibor

Út, jószándékkal kikövezve

kórkép egy iskolai konfliktusról

Az iskolának azért van nehéz dolga, mert mindkét globális társadalmi megbízatása nélkülözi a belső hajtóerőt. Azaz hogy kezdetben nagy a kisgyerek tudásvágya és konformitása, ami a kreativitás jó melegágya lenne, ha az iskola idővel nem fojtaná le ezt a hajtóerőt úgy; hogy közben nem alakít ki helyette újat. E negatív siker okát nem a kontraszelektált állományban kell keresni, sokkal inkább abban a módszertani tényben, hogy igen megnyerő demokráciáról beszélni, de az ismeretanyag elsajátításához szükséges rendet mégiscsak könnyebb parancsszóval biztosítani. Az meg már nem a szaktanár, mint inkább a pedagógus irányítók hibája, hogy a példa

és a helyzet erősebb nevelő hatással rendelkezik, mint a hegyi beszéd.

Hogyan is jutna autodidakta fokra gyerekeink műveltsége, amikor az lóg ki a sorból, akinek vannak kérdései? Hogyan válik belsővé, megéltté a morál, ha a szolgálalkú az ideális tanuló, bár szívünkhöz közelebb van az önálló erkölcsi karakterrel rendelkező közepes.

Lássunk egy (majdnem) fiktív példát a mindennapokból:

Szaktanár

„Dolgozatot írtam a második dé-ben. Nem tudom, hogyan nézhettem el, de három tanulónak az ellentétes csoport feladatait osztottam ki. Elképzelhető volt a meglepetésem, amikor az egyik – hangjában a „most fülön csíptem a tévedhetlent!” gúnyos élével – figyelmeztetett, hogy ugyanolyan a dolgozata, mint a padszomszédjának. „A csibész”, gondoltam magamban, először szépen lepuskáz mindent a padtársáról, aztán ájtatos-manó képpel jelenti, hogy tévedtem. Elvettem a dolgozatát, beígértem egy elégtelent és engedélyeztem a dolgozat újírását a következő órán. Aztán, járkálva a padok között, magam vettem észre a másik kettőt, akik hasonló ajándékról inkasszálhatták be az ígéretet. Nekik valóban be is írtam az elégtelent puskázásért. Szünetben – biztos ami biztos – szóltam az osztályfőnöküknek, aki jóváhagyta az intézkedésemet. Annál rosszabbul esett, hogy a rá következő órán az egész osztály szemtelen volt velem. Majd meglátjuk, ki húzza a rövidebbet.”

Osztályfőnök

„Osztályfőnöki órán elszabadult a pokol. Egymás szavába vágtak, úgy igyekeztek igazukat bizonyítani. Csak a két igazán érdekelt hallgatott. A szóvivők az ártatlanság védelméről, igazságtalanságról, a tanulók lekezeléséről, meg nem értésükről, ősidőktől tartó sérelmekről harsogtak. Sugárzott belőlük a gyűlölet. Ott, jelenlétemben konspiráltak holmi „szívátásról(ra)”, hogy a következő órán senki nem fog figyelni, majd megtudja ... Minthogy hiányos ismereteim voltak mindkét oldalról, azok is túlfűtöttségtől voltak eltorzítottak, valamint nem hittem, hogy a sors rám osztotta a bölcs kádi szerepét, pápa helyett közvetítő lettem. Megbeszéltem velük, hogy a düh nem ad jó tippet, és különben sem lehet abszolút igazság. Aki a másik félben lát minden hibát, az törődjön bele abba, hogy veri a sors. Ha a gondok egyik ok-csokrét át tudják vállalni, akkor van megoldás. Például: a tanár azért tételezi fel az osztályról a puskázást, mert az osztály valójában nem mentes tőle. Ígéret, tisztességes hangnem, annak közlése, hogy mi túl keménynek tartjuk az elbírálást, aztán a kérés. Van, aki ezt is véres kihívásnak veszi? Egyébként is, kedvenc

hasonlatommal, a jó tanárt a diákok nevelik, mert a malomkövek is úgy csiszolódnak össze.

Úgy érzem, elfogadták a tanácsomat. Ámbár nem örülök az osztályom körüli viharoknak, mégis úgy gondolom, jó lehetőség volt, hogy saját kínjaikkal neveljem egy kicsit őket arra, hogyan oldják meg a konfliktusaikat, hogyan álljanak ki egymásért, hogyan rendezzék az elromlott tanár-diák viszonyt.”

Szóvivő

„Elgondolkodtatott az ofő szövege, el is határoztam, hogy a két kárvallott érdekében én nyitom ki a számat. Szóltam is. Annak ellenére, hogy ott feküdt előttem a dolgozatomon egy nagy piros „fa”, ajándékol a ceruzás dogáért. (Az ő dolga, ámbár azért megmondhatta volna előre, hogy mivel szabad írni.) Úgy érzem, tisztességes voltam: semmi igazságtalanság, meg a maga hibája, csupa szerény kérés volt az egész expozém. Ő mégis odarohant, fölkapta a dolgozatomat, mint a véres kardot, hordozta körbe, és elváltozott hangon arra biztatott, hogy inkább ezzel törődjek, ne órá próbáljam az egészet rákenni. Még egy-két szóváltás, és elég volt az osztálynak. Ezt a napot – gondolom – sem ő, sem mi nem feledjük el egyhamar. Ugyanis az óra végén a három szemét áruló odament hozzá egy kis nyelvyakorlásra (szánják-bánják bűnüket, s az általam mondottaktól elhatárolják magukat). Nem hittem volna, hogy köztünk is vannak ilyenek!”

Árulók

I. „Most kirúgott ránk az osztály, mert odamentünk, és megmondtuk, hogy mi nem értünk egyet ezzel az eljárással. Nekem továbbtanulási szándékom van, éppen ebből a tantárgyból van szükségem a jó jegyre. Az osztály dolga, hogy eljåtssza a szerencsáját, engem hagyjanak ki ebből. Különben is, az osztályfőnökin még azt hittem, nekem is bevágta a „tököt” de ahogy a dolgozatokat osztottam ki, láttam, hogy nincs a naplóban.”

II. „Naná, hogy odamentem exkuzálni! Éppen az ofő mondta, hogy a szívatás nem jó eljárás. Egyébként sem értem, J.-nek miért járt a szája más egyeséért? Mi köze hozzá? Mindenki viselje a maga keresztjét. Anyám sorsán tanultam, hogy az enyémet se veszi el a Cyrenei Simon. Az osztály is magának ásta a vermet, csak essen bele, de nélkülem. Ma az a győztes, aki a maga igazát hajtja. A jámborakat félrelökik az útból.”

III. „Igaza van az osztálynak, éppen azért mentem oda. Ha valaki rosszindulatú és bosszúlló, azzal nem szabad ujjat húzni. Tanulja meg az osztály, hogy kivel szállhat vitába, kit lehet szívatni.

Tőle vissza fogják kapni, kamatostul. Van rá három évük még.

Krónikás

A visszaolvasatban érzékelttem, nem tudtam kellően objektív maradni. Nem vádoló a szaktanárt, nem ő tehet róla, hogy az „egykormányos demokrácia” iskolai gyakorlata a vérébe ivódott. Nincs egyedül. Azt hiszem, a sztrájkőröknek abban igazuk volt, hogy az osztály messze rugaszkodott a céljától, amikor ismét szabadjára engedte indulatait. Nehéz dolga lesz, de hát az acélt is tűzben edzik.

Abban viszont nem tudok velük egyetérteni, hogy legyen az ember vak mások gondjait illetően. Csak hát az iskolai tanár-diák viszony általános állapota egyedül ezt a gátlástalanság-faját tolerálja.

Az osztályfőnök? Attól függ, mivé akarjuk a gyerekeinket nevelni: farkasokká vagy bárányokká.

Ámbár lehet, rosszak az ítéleteim.

Pápai

Humanizmus és hatékonyság

A humanisztikus megközelítés nem eljárásokat, technikákat, módszereket jelent, hanem szemléletet, létezési módot, amelytől éppoly messze áll az igénytelen semmittevés unalma, mint a gyerekekre kívülről ráerőltetett, számukra értelmetlennek tűnő tanulás, gyakorlás látszatomunkája.

Világosan kell látni, hogy a pedagógia humanisztikus és behaviorisztikus megközelítése közötti különbség alapvetően ideológiai jellegű. Mindkét megközelítés hatékony pedagógiát akar. A behavioristák úgy látják, hogy ez leginkább a jól meghatározott folyamattal vagy a mérhető végeredménnyel érhető el. A humanisztikusak szerint túl erős a hangsúly azokon a technikákon, amiket a tanároknak használniuk „kell”, illetve a túlzott hit a mérhető – és így többnyire emberileg kevésbé értékes – eredményekben éppenséggel akadály a hatékony tanulásnak, mert nem veszi figyelembe a két legfontosabb dolgot: a tanuló egyéniségét és a tanár autonómiáját. (Lefrançois 1991)

Azt mondhatnánk, hogy ha a tanítás egyszerre művészet és tudomány, akkor a humanisztikusok a művészet, a behavioristák a tudomány oldalán állnak. A jobb érthetőség kedvéért nyilvánvalóan

eltúloztuk a különbségeket. De hát a túlzás is hasznos pedagógiai eszköz lehet, ha nem a másik becsapására irányul.

A hatékony emberek hét szokása

A humanisztikus pedagógusok éppúgy hatékonyak szeretnének lenni, mint a behaviorista orientációjúak. De milyen szokásokat kell kialakítaniuk önmagukban ahhoz, hogy ezt a célt elérjék?

Nézzük sorjában a hatékony vezető 7 szokását:

1. LÉGY „PROAKTÍV”!

Ez első megközelítésben annyit jelent, hogy „Legyen tied a kezdeményezőképeség!” Valójában azonban ennél többről van szó. Valami ilyesmit mond: „Felelős vagy a saját életedért” (Rainwater, 1990); „Viselkedésünk nem a környezeti feltételek függvénye, hanem a döntéseinké.”

Beszédünk nemcsak tükrözi, hanem befolyásolja is azt, hogy mennyire vállalunk felelősséget tetteinkért.

– Semmit se tehetek! – mondja a tehetetlen.

– Nézzük meg, milyen alternatívák vannak! – mondja a proaktív.

Ha azt mondjuk: „Egyszerűen ilyen vagyok” – ez maga a megadás.

Ha kimondjuk: „Másképp is megközelíthetem a kérdést” – könnyebben rátalálhatunk arra az útra, amely célhoz vezet.

A proaktív emberek energiájukkal azoknak a dolgoknak a körét igyekeznek kitágítani, amelyekre befolyással vannak.

Talán ez a fohász fejezi ki legjobban a proaktivitás lényegét: „Uram, adj bátorságot, hogy megváltoztassam, amit meg kell és meg lehet változtatni; adj alázatot, hogy elfogadjam, ami nem változtatható meg; és adj bölcsességet, hogy meg tudjam különböztetni e két dolgot!”

2. ÚGY VÉGEZD A MUNKÁD, HOGY ÉLETED VÉGÉRŐL VISSZATEKINTVE IS ÉRTELMÉT LÁSD!

Ennek a lényege: ismerni kell életünk legfőbb mozgatórugóit.

Ezért a pedagógusoknak kevés fontosabb tanácsot tudunk adni, mint hogy üljenek le, és

fordítsanak kellő időt és gondosságot arra, hogy leírják, mit akarnak valójában elérni az életben.

Popper Péter írja:

„... a hiteles és tartalmas egyéni élet és a valódi társadalmi megújulás hosszú távra beállítódott, tartós erőfeszítésekre, ha kell, újrakezdésekre képes tevékenységen is múlik.”

A célok és alapelvek kristálytiszta megfogalmazása a szervezet számára is elengedhetetlen. Az IBM értékrendje három tételen alapszik: az egyén tisztelete, a kiválóság és a szolgálat.

3. A LEGFONTOSABB DOLGOKNAK ADJ ELSŐBBSÉGET!

Kérem az Olvasót, vegyen elő egy papírt, és válaszoljon a következő kérdésre: Mi lenne az az egy dolog, aminek rendszeres megtétele óriási pozitív változást hozna az életében? Rendszerint tudjuk, mit kellene igazán csinálnunk, de gyakran a kevésbé fontos ügyek miatt nem jut rá időnk.

A hatékony időgazdálkodásról sok-sok könyvet írtak már. Itt arra szeretnénk figyelmeztetni, hogy ez semmi esetre sem azonos a rohanással, a „többet, még többet meg kell tanítanom!” görcsös igyekezetével.

A „Micimackó és a Tao” című „tündéri” könyvecskében található ez az okfejtés:

„... mindig agyonstrapáljuk magunkat azért, hogy ki tudjuk fizetni az időmegtakarító masinákat, amik arra valók, hogy ne kelljen agyonstrapálni magunkat.

Az időspórolás körüli fő probléma roppant egyszerű: nem lehet időt spórolni. Csak eltölteni lehet valahogy. Eltölteni azonban kétféle módon lehet: bölcsen vagy bolondul. Dógomvannak voltaképpen egy csepp ideje sincs, mivel arra pazarolja, hogy megspórolja. És miközben harcol a másodpercekért, úgy hal meg, hogy mindent elpazarolt.”

Elég, ha csak arra utalunk, hogy ha a határidők sürgetésében állandóan a fontos és sürgős kérdésekre koncentrálunk, akkor nemcsak könnyen szívinfarktussal végezhetjük, de le kell mondanunk az igazi vezetői feladatról, a stratégiai tervezésről.

4. EGYÜTT KÖNNYEBB!

A kiscsoportos kooperatív tanulás csak nagyon lassan nyer tért nálunk, pedig – ha nem is csodaszer – elengedhetetlen az iskola humanizálása felé vezető úton. Ehhez természetesen a pedagógusoknak is meg kell tanulniuk kooperálni, konfliktusaikat a lehetséges közös haszon elérésére törekedve rendezni; hinni abban, hogy elérhető az, hogy „Te is nyersz, én is nyerek!”.

5. ELŐSZÖR ARRA TÖREKEDJ, HOGY MEGÉRTSED A MÁSIKAT, AZUTÁN ARRA, HOGY TÉGED IS MEGÉRTSENEK!

Az empátia, a másik ember valódi szándékainak megértése a pszichológusok, pszichiáterek, tanárok munkájának egyik alapfeltétele. A tanári foglalkozás egyik veszélye éppen az, hogy túlságosan sokat beszélünk. Többet kellene gyakorolnunk az intenzív, értő odafigyelést, a gyerekek meghallgatását. A beleélés képességét megfelelő tréninggel, gyakorlással fejleszteni lehet. Érdemes rá időt, energiát fordítani, mert megtérül.

6. AZ EGÉSZ TÖBB A RÉSZEK ÖSSZEGÉNÉL

A tanár igazi feladata, hogy a tanulók csoportjából az egyes gyerekek képességeinek pusztán összegét jóval felülmúló teljesítményt hozzon ki.

A kreativitás irodalma szinergiának hívja azt a csodálatos jelenséget, amikor az emberek közötti kommunikáció magas szintjén a bizalomból és az együttműködésből az ellentétek és ellentmondások feloldásaként olyan rendkívüli eredmény következik, amelyet egyetlen résztvevő sem várt volna.

7. ÉLEZD A FŰRÉSZT!

Csak amatőr favágóval fordulhat elő, hogy életlen fűrészszel fog hozzá hatalmas hasábok szétfűrészeléséhez. S ha látva fáradsága eredménytelenségét, megkérdezzük: „Miért nem tart szünetet, hogy kiélezze a fűrész fogait?”, így válaszol: „Nincs időm rá, túlságosan el vagyok foglalva.”

A tanárok általában „magas fordulatszámon” dolgoznak, így érthető, hogy megfelelő „karbantartás” nélkül sokan kiégnek. Munka- és alkotóképességük fenntartásához rendszeres gyakorlatokra van szükség az élet következő négy fő területén:

a) FIZIKAI DIMENZIÓ

Köztudott, hogy sajnálatosan kevés gondot fordítunk az ésszerű táplálkozásra, az elégséges és megfelelő minőségű pihenésre, relaxációra és a rendszeres sportolásra. Pedig testünk „rendben tartása” nélkül igazán jelentős eredmény nehezen érhető el.

b) SZELLEMI DIMENZIÓ

Az életnek ez a leginkább magánszférája a pedagógus sikeressége szempontjából is rendkívüli

fontosságú. Van, aki zenehallgatással, van, aki a természetbe meneküléssel, van, aki meditációval és van, aki imádkozással talál utat saját belső szellemi központjához. A lényeg: a szellemi felfrissülésünkre fordított idő bőségesen megtérül.

c) MENTÁLIS DIMENZIÓ

Gondolkodóképességünk bizonyos értelemben hasonló az izmainkhoz: használni, gyakorolni kell, ha nem akarjuk, hogy elsatnyuljon.

d) SZOCIÁLIS-ÉRZELMI DIMENZIÓ

Ennek gyakorlásához nincs külön időre szükség, csupán arra, hogy naponta szándékosan fordítsunk figyelmet a kollégákra, a másokkal kialakított kapcsolatainkra.

BEFEJEZÉSÜL

Az az út, amelyet Stephen R. Covey a hatékony emberi lét hét lépcsőjeként a vezetők, s így a tanárok elé is tár, nem tűnik könnyűnek; jellemünk felépítése nem megy egyik napról a másikra, de megvan rá a lehetőségünk. „Amit szívósan csinálunk, könnyebbé válik, nem azért, mert a feladat természete változik meg, hanem azért, mert a mi képességeink növekednek” – mondta egy filozófus.

A pedagógus legfőbb munkaeszköze a saját jelleme. Érdemes erőfeszítéseinek javát ennek a fejlesztésére fordítania.

A végén újra a „Micimackó és a Tao” című könyvet idézzük:

„Mindannyiunkban lakik egy Bagoly, egy Nyuszi, egy Füles és egy Micimackó. Hosszú időn át választottuk Bagoly és Nyuszi útját. Most aztán, akárcsak Füles, panaszkodunk a következmények miatt. De panaszkodással semmire sem megyünk. Ha értelmesek vagyunk, Micimackó útját választjuk. Mintha távolról, gyermekhangon szólítana! Lehet, hogy nem könnyű idejében meghallani, de nagyon figyelniük kell rá, hisz nélküle sohasem találjuk meg az Erdőből kivezető utat.”

Klein Sándor

és Kiss Julianna

Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs

Tájékoztató

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium új közoktatási és felsőoktatási törvényeinek koncepciójában fontos célkitűzésként szerepel az, hogy visszaadjuk az érettségi rangját, illetve feloldjuk a középiskolák és a felsőoktatás között létező érettségi-felvételi rendszer elkülönülését, kettősségét.

Ezt a törekvésünket tükrözik az elmúlt két tanévben a felvételi eljárásban bekövetkezett változások is. Úgy látjuk, hogy a változást, a két rendszer közelítését hosszabb idő alatt és több lépésben tudjuk megvalósítani. Az érvényben lévő jogszabályok keretei között 1993-ban néhány idegen nyelv egységes felvételi írásbeli rendszerével, illetve a magyar nyelv- és irodalom írásbelik összehangolásával kívánjuk korszerűsíteni a felvételi rendszert. Ebben a törekvésünkben az is vezérel bennünket, hogy ahol lehetséges, elkerüljük a tanulók kettős írásbeli vizsgáztatásával járó megterhelést, illetve közelítsünk a nemzetközi gyakorlathoz.

Az évtizedek alatt kialakult, ma is élő felvételi rendszerben négy tantárgyból (matematika, fizika, biológia, kémia) közös érettségi-felvételi írásbeli dolgozatot írnak a felvételizők. 1993-ban ezeknek a tárgyaknak a körét kibővítjük az angol, francia és német nyelvből szervezett közös érettségi-felvételi írásbelivel.

Ez azt jelenti, hogy a 3 említett idegen nyelv valamelyikéből érettségizők – hasonlóan a matematika, fizika, biológia és kémia tárgyakhoz – felvételi írásbeli dolgozatukat 1993. május 24–26. között írják meg. Azok, akiknek csak érettségizniük kell, illetve nem kell felvételizniük az adott nyelvből (pl. mentesség miatt) természetesen a hagyományos középiskolai érettségi rendszer szerint vizsgáznak. A tételeket az eddigiekhez hasonlóan olyan bizottságok dolgozzák ki, amelyekben a felsőoktatás és a közoktatás legkiválóbb szakemberei vesznek részt.

Akiknek érettségizniük és felvételizniük is kell az adott nyelvből, azok a dolgozatot karbonpapírra írják, és az egyik példányt a középiskola, a másik példányt a felsőoktatási intézmény kapja meg és javítja ki. Természetesen a középiskolák az érettségi követelményeinek, a felsőoktatás a felvételi szempontjainak a figyelembe vételével. (Mivel a legalább „C” típusú középfokú állami nyelvvizsga-bizonyítvánnyal rendelkezőknek nem kell érettségizniük, ezért az összes felvételiző közül viszonylag kis százalékban lesznek olyanok, akiknek két példányban kell írniuk a dolgozatukat.)

A kéttannyelvű gimnáziumokban érettségizőknek és felvételizőknek mindkét írásbelit meg kell

írniuk.

A közoktatás és a felsőoktatás egyetért abban, hogy egyesítsük a magyar nyelv- és irodalom tantárgy érettségi és felvételi írásbelijét is. Az érettségi és felvételi írásbeli dolgozatok jelenlegi formája és a követelményei azonban annyira eltérnek egymástól, hogy egy lépésben nem valósítható meg a kettő összevonása. Ugyanakkor megkezdtük a munkát annak érdekében, hogy belátható időn belül ezt is egységes rendszerben szervezzük meg.

Első lépésben 1993-ban azt tervezzük, hogy azok a fiatalok, akik magyar nyelv- és irodalomból felvételiznek, érettségi dolgozatukat – az érettségi vizsgaszabályzatokban előírt tartalmi követelményeknek megfelelően, három tétel közül egyet szabadon választva – karbonpapírra írják meg a középiskolákban. A dolgozatokat továbbra is a középiskolák tanárai javítják ki, osztályozzák és értékelik. A kijavított dolgozat egyik példányát elküldik abba a felsőoktatási intézménybe, ahová a fiatal felvételizik.

A magyar nyelv- és irodalomból felvételizőknek lesz ugyan külön írásbeli felvételi vizsga a szokásos módon és időben, ugyanakkor az érettségi írásbeli dolgozat része lesz a felvételi írásbelinek, amit a pontszám kiszámításakor is figyelembe vesznek. A magyar nyelv- és irodalom felvételi írásbeli tételek ennek megfelelően már 1993-ban nem tartalmaznak irodalmi elemzést, mert ezt helyettesíti az érettségi dolgozat. (A korábban érettségizettek esetében a felvételi írásbeli dolgozat szerkezete az eddigi gyakorlatot fogja követni.)

Úgy gondoljuk, hogy ezek a lépések hozzájárulnak ahhoz, hogy reálisabb kép alakulhasson ki a felvételizőkről, és a felsőoktatási intézmények ezek alapján választhassák ki a felsőfokú tanulmányokra legalkalmasabb fiatalokat.

1992. november

Művelődési és Közoktatási Minisztérium

Felvételizők, figyelem!

Változások az egyetemi és a főiskolai felvételin

Mindenki régóta tudja, hogy a felsőoktatási felvételi rendszert radikálisan meg kell változtatni, mert nem szolgálja a megfelelő kiválasztást, az érettségit követően főlegesen terheli a tanulókat stb... Most a radikális változtatás helyett – a folyamatos, fokozatos reform jegyében(!) – a minisztérium részlegesen módosította a felvételi rendszert az angol, a francia és német

nyelvből, valamint a magyar nyelv és irodalomból. Anélkül, hogy minősítsenék a döntést, az MKM Tájékoztatójával kapcsolatban néhány kérdést fogalmazunk meg.

Miért a tanév közepén válik ismertté ez az intézkedés, amelyről a nemrégiben megjelent Felsőoktatási felvételi tájékoztató sem tud? Miért nem lehetett úgy dönteni, hogy az idegen nyelvi írásbeli érettségihez hasonlóan a magyar nyelv és irodalomból készített dolgozatok másodpéldányát is a felsőfokú intézmény minősítse? Ez a döntés azt jelenti, hogy minden egyetem és főiskola elfogadja a szaktanár adta érdemjegyet, vagy lesz olyan, amelyik megváltoztatja azt? Kinek lesz ez jobb, a pályázónak, aki a felvételi stresszében kétszer szorong az írásbelin; az egyetemnek, amely most háromféle dolgozat (a 93. évi érettségi, a most érettségizők tesztje, a korábban végzettek hagyományos feladatlapja) alapján válogat a pályázókból?

A kérdéseket még folytathatnók. A választ bizonyára a jövő évi gyakorlat adja meg, de addig is együttérzünk a felvételizőkkel és a felvételiztetőkkel! A minisztériumnak pedig – ahogy így, az esztendő elején szokás – több megfontolást, előrelátást kívánunk az 1993. évi intézkedésekhez!

Könyvvilág

Hírek

Vándorkiállításunk

A TANOSZ (Tankönyvesek Országos Szövetsége) vándor tankönyvkiállítása 1992-ben immár 36 színhelyen fordult meg. Egyes városokban többször is. Budapesten tucatnyi intézményben (főként egyetemeken), Miskolcon, Székesfehérvárott, Szegeden és Tatabányán visszatérően láthatták, tanulmányozhatták az érdeklődő pedagógusok a (tan)könyvek és iskolai segédletek egyre színesedő, gazdagodó világát.

További kiállítási helyek voltak még (nagyjából követve az időrendi sorrendet): Sárospatak, Szentendre, Szigetcsép, Szigetszentmiklós, Dunaújváros, Pécs, Zirc, Győr, Leányfalu, Eger, Debrecen, Nagykőrös, Nyíregyháza.

A vándorkiállítás év elején még mintegy kétszáz könyvből állt, egy év elteltével több mint ezer kötetre gyarapodott. Ezért már csak válogatva, illetve „hézagosan” lehetséges egyik színhelyről a másikra szállítani. (Ennyi könyv már nem fér el tárlóinkon, illetve a kiállításra szánt helyeken.) Szállítás közben sérülnek és fogynak is a kiadóktól kapott ajándékkönyvek, rongálódnak az

állványok. Ezért úgy érezzük: most már lejárt a „vándorlás” és helyszíni bemutatás időszaka, ehelyett inkább az állandó bemutatóhelyek szervezésére van szükség.

Bemutatóhelyek Budapesten – és országszerte

Az állandó bemutatóhely szerepére többen is vállalkoztak. A fővárosi vállalkozók közül elsőként az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum Tankönyvtára tud berendezkedni és látogatókat fogadni. A Bp. XI. kerületi Tornavár u. 14–20. sz. épületében (a Hamzsabégi autóbuszgarázsnál) ugyanis már működő tankönyvtár van. Ez a különgyűjtemény – mintegy 100.000 kötetével – Közép-Európa (esetleg egész Európa) legnagyobb tankönyvtára. Most rendezzük be azt a különszobát, amelybe az 616 „alternatív” tankönyvek és iskolai segédletek kerülnek.

A nyilvános, de csak helybeni olvasást (esetleg fénymásolást) biztosító Tankönyvtár kedden és csütörtökön egész nap (reggel 8-tól délután 4 óráig), szerdán és pénteken délelőtt áll az érdeklődők rendelkezésére.

Az „aktuális”, tehát az alakuló tankönyvpiacra található, választható iskoláskönyv-választék december elejétől tekinthető meg. (A könyvtár vezetője Horváth László, Tel.: 186-9466.)

A másik bemutatóterem Zuglóban nyílik 1993 elején. A Zuglói Pedagógiai Kabinet a Miskolci Utcai Iskola egyik épületébe költözik, ahol egy általános iskolai tankönyvekből álló gyűjteményt rendez és mutat be – állandó jelleggel – a tanítók és általános iskolai tanárok számára.

Győr-Moson-Sopron megye Pedagógiai Intézete (9022 Győr, Bajcsy-Zsilinszky u. 80–84., igazgatója Németh Mária) és a Csongrád Megyei Pedagógiai és Közművelődési Szolgáltató Intézet (6701 Szeged, Közép-fasor 1–3., igazgatója dr. Farkas Katalin) az első két vidéki könyvtár megvalósítója. Feltételezhetően több megyei intézet, illetve nagyvárosi könyvtár követi példájukat. Ideális lenne, ha Pécsen és Miskolcon (vagy Debrecenben) nyílna hasonló könyvtár. Így a távolabbi vidékek pedagógusainak nem kellene Budapestre utazniuk azért, hogy megismerhessék, tanulmányozhassák azokat az iskolai könyveket, amelyekből a jövő tanévtől válogathatnak. Az Új Katedra, az Iskolakultúra és több más pedagógiai folyóirat vállaltva munkálkodik azon, hogy eljuttassa a pedagógusokhoz a tankönyvvilág híreit, az újabb kiadványok adatait, a „jó hírét”. Ám egy-egy cím vagy akár egy rövid ismertetés még nem elegendő támpont ahhoz, hogy a pedagógusok (és tanítványaik) választani tudjanak. Ehhez az is szükséges, hogy végiglapozhassák a felkínált könyveket.

A bemutatók színhelyein lesz ugyan némi árusítás is, ám a megrendelés zömét továbbra is az egyes kiadók közvetlenül teljesítik. Címlistáik (megrendelőlapjukkal együtt) minden bemutatóhelyen megtalálható lesz. Arra törekszünk, hogy a (tan)könyvek zöme a helyszínen is megvásárolható legyen.

(Tan)könyvboltok

Köztudott, hogy a „hivatalos” tankönyvek terjesztési jogát (monopóliumát) ideiglenesen a PIÉRT Vállalatok kapták meg. Nekik azonban csak nagyon kevés könyvesboltjuk van. Így idén előállt az a visszás és érthetetlen helyzet, hogy a fővárosi Tankönyvboltban (Bp., V., Október 6. utca) nem lehetett tankönyvet vásárolni.

A LIBRI könyvterjesztő hálózat (az ÁKV egyik jogutódja) Angyalföldi Könyvesboltja (Bp. XIII. Váci út 100., tel/fax: 120-3041, boltvezető Major Erzsébet) vállalta, hogy új, „alternatív” tankönyvboltot nyit. – a TANOSZ segítségével, közreműködésével, de a TANOSZ-on kívül álló, további (tan)könyvkiadókat sem kizárva. Ezt az első „alternatív” tankönyvboltot 1992. november 16-án dr. Kálmán Attila MKM államtitkár úr nyitotta meg.

A kiadók október 29-i megbeszélésén már jelen volt néhány vidéki könyvesbolt-tulajdonos, illetve vezető is, s lelkesen csatlakoztak a „mozgalomhoz”. Várhatóan a következő címeken nyílnak további „alternatív” tankönyvboltok:

Debrecen: Bibliofil KFT könyvesboltja (Piac u. 28., tel.: 17–525, Kovács Béla)

Miskolc: Bíbor BT (Bajcsy-Zsilinszky u. 18., tel.: 341–245, Bánkúti László)

Szeged: Mozaik Kiadó könyvesboltja (Debreceni út 3/b., tel.: 28–247)

Győr: Megyei Pedagógiai Intézet (lásd korábban)

Szeretnénk, ha további könyvesboltok kapcsolódnának be a „mozgalmunkba” Pécsen, Zalaegerszegen, Veszprémben, Székesfehérvárott, Baján, Nyíregyházán és más városokban is, hiszen a könyvesbolti árusítás egyúttal megoldja a bemutatás kívánalmait is.

Szeretnénk, ha ezekben az újszerű, „alternatív” (tan)könyvboltokban az eddiginél meghittebb, barátságosabb lenne a légkör, korrekt és gyors a kiszolgálás. Hiszen elsősorban gyermekeink nevelői fognak ide látogatni, ezekben vásárolni.

Azt is előre kell bocsátanom azonban, hogy a TANOSZ-tagok – többnyire kisebb magánkiadók –

a nagykereskedelmi 40%-os árrés helyett csupán 30%-os árrést tudnak biztosítani. Ezt ellensúlyozza az a tény, hogy az iskoláskönyveknek eleve biztos „piaca” van, a vásárlás kampányszerűen nagyobb tételekben folyik (szeptemberben és februárban).

A parányi bolthálózat nem zárja ki az egyéni terjesztést, amelyet a kiadók az eddigi feltételek mellett folytatnak (többnyire utánvétellel történő postázás).

További feladat még egy központi könyvküldő (postázó) szolgáltatás megszervezése, amely részint levenné a kiadók válláról a könyvküldés súlyos terhét.

Sajátos problémakör a felsőoktatási jegyzet- és tankönyvkiadás, terjesztés. Ezt a felsőoktatási intézmények heroikus erőfeszítéssel többnyire egyenként próbálják megoldani. A Tankönyvesek Országos Szövetsége itt is, nekik is segítséget kínál. Folyamatos információáramoltatással, közös akciók és mozgalmak szervezésével, információ- és „árucserével” gazdaságosabbá és egyúttal pontosabbá, tehát az igényeket jobban kielégítővé lehetne tenni a decentralizált felsőoktatási (tan)könyvkiadást is.

A szakképzés és a felsőoktatás kiadói, szervező intézményei máris bekapcsolódhatnak a fent ismertetett TANOSZ-mozgalomba. Vagyis örömmel és tisztelettel fogadjuk kiadványaikat, azokat méltó helyen elhelyezzük, a pedagógusok számára hozzáférhetővé tesszük bemutatóhelyeinken. A (tan)könyvmozgalomba bekapcsolódó felsőoktatási intézmények könyveit is árusítják a könyvesboltok.

Igen tisztelt Pedagógustársak! Rövid időn belül gazdag, színes (tan)könyvlistáról választhatják ki azokat az oktatási eszközöket, tankönyveket, amelyek a legígéretesebbnek, a legtesthezállóbbnak, legjobbnak tűnnek. Közelítünk ahhoz az – „egykor már volt” – állapothoz, amikor a kiadók könyörögve igyekeztek megnyerni a Tanár Urakat és Úrnőket: „Ezt a tankönyvet szíveskedjenek választani!”

Tisztelettel kérjük Önöktől, hogy lelkiismeretesen, módszeresen vizsgálják meg a listát – s válasszák ki a legmegfelelőbb könyveket. S ha idejük engedi, írják is le tapasztalataikat, véleményüket a jelenlegi tankönyvek,előnyeiről, esetleges fogyatékoságairól. Mindannyiunk közös érdeke – a kiadóktól kezdve a tankönyvhasználó pedagógusokig –, hogy egyre jobb, használhatóbb és vonzóbb tankönyvek kerüljenek a diákok kezébe.

A „modellértékű”, különösen jó tankönyvek fölfedezése és propagandája érdekében

véleményfeltárást végzünk, első lépésként a gimnáziumokban. Azt tudakoljuk – az összes iskolába megküldött kérdéseinkkel – a gimnáziumi diákoktól és tanároktól, hogy melyek a legsikeresebben használható tankönyvek, s véleményük szerint melyek a követendő, pozitív elemek ezekben a tankönyvekben. Részletesebb véleményüket, elemzésüket is tisztelettel várjuk.

Közös szavazataik nyomán a legközelebbi TANOSZ közgyűlésen – amelyet 1993 januárjában, az ELTE TTK Gólyavárában szeretnénk tartani – kiosztjuk az első tankönyvi tetszésdíjakat; szakmunkástanulók által készített kis „remekműveket”.

Kérjük, kövessék továbbra is az Új Katedra híradásait a tankönyvvilágról, s ha tehetik, az új esztendőre fizessék elő a tankönyvekkel legtöbbet foglalkozó folyóiratot.

Dr. Karlovitz János

1087. Bp., Berzsenyi u. 6.

NSZI – TANOSZ

114-1009/23